

HEINAL OSWIATOWY

NR 11/207
2021

Miesięcznik Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli

www.mcdn.edu.pl

Ukazuje się od 1992 r.

ISSN 1233-7609

Innowacje w edukacji

Od redakcji..... 3

Zagadnienia oświatowo-edukacyjne

Barbara Sękalska

Innowacje w edukacji szkolnej 3

Małgorzata Taraszkiewicz

Innowacyjne rozwiązania w szkole
na rzecz realizacji potrzeb człowieka 6

Danuta Sterna, Michał Szczepanik

Jak budować efektywne zespoły uczniowskie? 11

Z perspektywy doradcy

Barbara Sykulska, Agata Wójcik

Innowacja a ocenianie 15

Agnieszka Kurnik

Innowacja z wykorzystaniem TIK w nauce
języka obcego „Mistrz słówek z aplikacją Lingos” 18

Agnieszka Gietner, Barbara Sykulska, Agata Wójcik

Innowacja pedagogiczna – przykład projektu
„Po co ci te emocje?” 20

Kinga Wierzbicka

Innowacja biologiczna
„Tajemnice ludzkiego ciała – gry edukacyjne” 23

Bogusława Bebak, Monika Wróbel

Działalność innowacyjna szkoły zawodowej
elementem rozwijania u uczniów kompetencji przyszłości 25

Konteksty i inspiracje

Jarosław Durszewicz

Zwinna edukacja 28

Joanna Czerska

Młody Lean Lider. Bądź pożądanym
członkiem zespołu firmy europejskiej 29

Z naszych doświadczeń – przykłady dobrej praktyki

Iwona Rams

Uczniowie Zespołu Szkół nr 1 z Olkusza
na praktykach w Hiszpanii 31

Scenariusz zajęć

Edyta Stolińska

Savoir-vivre, czyli zasady dobrego wychowania
(scenariusz zajęć dla klasy 7) 33

Okładka: Dzieci podczas zajęć, fot. archiwum UMW

Wydawca:

Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli

Rada Wydawnicza:

dr Łukasz Cieślak (przewodniczący, dyrektor MCDN), Małgorzata Dutka-Mucha, Zygmunt Fryczek, Barbara Ledwoń, Ewa Sojat

Rada Redakcyjna:

prof. dr hab. Stanisław Palka (przewodniczący) – UJ, dr hab. Krystyna Ablewicz prof. UJ, dr hab. Władysław Błasiak prof. UP, SWPW, Lech Gawryłow – OKE w Krakowie, dr Krzysztof Gerc – UJ, dr hab. Jolanta Karbowiczek prof. Ignatianum, dr Iwona Ocetkiewicz – UP, dr hab. Teresa Olearczyk prof. KA, prof. dr hab. Marian Śnieżyński – UPJP2

Redaguje zespół w składzie:

Daria Grodzka (redaktor naczelna), dr hab. Małgorzata Kaliszewska prof. UJK, Joanna Peter (OKE w Krakowie), Marzena Sula-Matuszkiewicz (PBW w Krakowie), Halina Wesołowska (wicedyrektor MCDN), Sylwester Kopeć (sekretarz redakcji) oraz zespół nauczycieli konsultantów MCDN: dr Ilona Dudzik-Garstka, dr Małgorzata Jaśko, Mariola Kozak, Wojciech Papaj

Redaktor naczelna:

Daria Grodzka
tel.: (12) 61 71 111; fax: (12) 623 77 41
d.grodzka@mcdn.edu.pl

Adres redakcji:

Redakcja „Hejnału Oświatowego”
ul. Lubelska 23 (MCDN)
30-003 Kraków
tel.: 12 61 71 111; fax: 12 623 77 41
<http://hejnaloswiatowy.mcdn.edu.pl/>

Opracowanie materiałów i korekta:

Anna Róża Płatek

Warunki przyjmowania materiałów:

Materiały do publikacji należy przesłać na adres redaktor naczelnej: d.grodzka@mcdn.edu.pl

Tekst: o objętości do 8 tys. znaków ze spacjami, format Word for Windows, czcionka Calibri; rozmiar czcionki 11; odstępy wiersza pojedynczy; wymagany tytuł i krótkie wprowadzenie – lead; krótka informacja o autorze; przypisy i bibliografia zamieszczone pod tekstem.

Redakcja zastrzega sobie prawo do adiustacji i dokonywania zmian formalnych w artykułach. Redakcja nie zwraca nadesłanych materiałów oraz zastrzega sobie odmowę publikacji materiału bez podania przyczyny.

Przedruk materiałów publikowanych w „Hejnale Oświatowym” bez zgody wydawcy jest zabroniony. Zakaz nie dotyczy cytowania publikacji z powołaniem na źródło.

Czasopismo ukazuje się w wersji papierowej (wersja pierwotna) oraz online.

Nakład 1000 egzemplarzy

Skład i druk: Digital Art Studio Gała Przemysław

ISSN 1233-7609

Szanowni Czytelnicy

W tym numerze „Hejnału” dużo miejsca poświęcamy innowacyjnym wyzwaniom w edukacji. „Każda szkoła stanowi przestrzeń dla innowacyjnych działań, jest również najlepszym miejscem, w którym młodzi ludzie powinni uczyć się innowacyjności” (O. Gorzeńska, E. Radanowicz, 2019). Głównym celem innowacji programowych, metodycznych bądź organizacyjnych jest poprawa jakości pracy szkoły. Wielu nauczycieli podejmuje takie działania – robiąc coś inaczej albo wprowadzając coś zupełnie innego.

Autorka artykułu wprowadzającego w tematykę numeru przedstawia zagadnienia dotyczące podstaw prawnych innowacyjnej działalności szkół. Prezentuje rodzaje innowacji pedagogicznych i wskazuje ich przykłady. Autorka kolejnego tekstu uważa, że najpilniejszą innowacją jest wprowadzenie warsztatów z uczenia się i wyposażenie wszystkich uczniów w kompetencje samodzielnego uczenia się ze zrozumieniem całego procesu. Pozostałe artykuły zawierają przykłady dobrych praktyk. O swoich przedsięwzięciach edukacyjnych piszą nauczyciele różnych przedmiotów, zachęcając m.in. do przekraczania utartych schematów w myśleniu o ocenianiu. Proponują wprowadzenie innowacyjnego projektu interdyscyplinarnego. Pokazują możliwości łączenia różnych, czasem odległych treści, co pozwala uczniom dostrzec zależności między przedmiotami, usystematyzować wiedzę, wykorzystać umiejętności i uruchomić kreatywność.

Zapraszam do odwiedzania strony internetowej Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli <https://mcdn.edu.pl/> oraz śledzenia nowości na profilu FB <https://www.facebook.com/mcdn.edu>. Życzę udanej lektury!

Daria Grodzka

redaktor naczelna

miesięcznika „Hejnał Oświatowy”

Innowacje w edukacji szkolnej

Barbara Sękalska

Artykuł porusza zagadnienia dotyczące podstaw prawnych innowacyjnej działalności szkół. Opisuje krótko rodzaje innowacji pedagogicznych i wskazuje ich przykłady.

Innowacje w rzeczywistości szkolnej powinny być jednym ze sposobów rozwijania twórczej i aktywnej pracy uczniów. Nowatorskie rozwiązania uatrakcyjnają zajęcia szkolne i wdrażają młodych ludzi do odważnego poszukiwania własnych rozwiązań lub ciekawych pomysłów w dorosłym życiu. Obecnie obowiązujące zapisy prawa oświatowego dotyczące innowacji można znaleźć w **ustawie z dnia 14 grudnia 2016 roku – Prawo oświatowe**¹.

Art. 1 pkt 18 tej ustawy podkreśla, że system oświaty zapewnia „kształtowanie u uczniów podstaw przedsiębiorczości i kreatywności sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym, w tym poprzez stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych”.

Innowacje mogą być zatem:

- **programowe**, czyli dotyczące modyfikacji przyjętego programu nauczania lub stworzenia programu autorskiego; modyfikacja bądź uzupełnienie programu może na przykład propagować nowoczesne technologie czy lokalne tradycje albo wynikać z potrzeb i możliwości edukacyjnych uczniów;
- **organizacyjne**, zmieniające w jakimś zakresie zasady organizacji pracy szkoły lub wybranych klas albo grup;
- **metodyczne**, to znaczy wprowadzające metody i formy pracy nowe w stosunku do obowiązujących dotychczas w szkole lub placówce.

Innowacje często są mieszane, np. organizacyjno-metodyczne czy programowo-metodyczne; mogą też obejmować wszystkie trzy obszary.

Art. 44 ustęp 1 wskazuje konieczność podejmowania w szkołach lub placówkach działań podnoszących jakość pracy i rozwój organizacyjny oraz zapewniających uczniom warunki niezbędne do rozwoju, a ust. 2 pkt 3 do działań istotnych zalicza rozwój aktywności i kreatywności uczniów.

Innowacyjna działalność nauczycieli sprzyja kształceniu umiejętności i postaw wychowanków; może też dawać im okazję do czucia się osobą współtworzącą lub nawet twórcą elementów zajęć, a nie ich biernym uczestnikiem czy odbiorcą. Art. 55 ust. 1 pkt 4 stanowi, że zadania nadzoru pedagogicznego polegają między innymi na „inspirowaniu nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów”; jest to jedno z zadań kuratorów oświaty.

Art. 68 ust. 1 pkt 9 podobne zadanie nakłada na dyrektorów szkół, wskazując przykłady współpracy ze środowiskiem. Dyrektor „stwarza warunki do działania w szkole lub placówce: wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szko-

ły lub placówki”. Art. 86 wskazuje na możliwość działań takich podmiotów na terenie szkół (z wyjątkiem partii i organizacji politycznych).

Innowacje powinny być jednym ze sposobów rozwijania twórczej i aktywnej pracy uczniów

Warto podkreślić, że od września 2017 roku złagodzone wymagania dotyczące prowadzenia działalności innowacyjnej w edukacji. Nie określa się już ram czasowych, sposobu dokumentowania lub ewaluacji działań. Wcześniej konieczne było zgłaszanie innowacji pedagogicznej kuratorom oświaty i organom prowadzącym. Taki obowiązek nakładało uchylone Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki². Wprowadzało ono procedury realizowania działań innowacyjnych, co mogło zniechęcać część nauczycieli lub szkół do podejmowania takich inicjatyw, ale dawało też wyraźne wskazówki realizacyjne, z których nadal można korzystać. Obecnie kuratoria oświaty nie przyjmują zgłoszeń dotyczących innowacji. Taki komunikat z 2017 roku można na przykład przeczytać na stronie internetowej Kuratorium Oświaty w Rzeszowie³.

Oczywiście innowacja musi być zgłoszona dyrektorowi szkoły, a jej autorzy powinni uzyskać zgodę wszystkich zainteresowanych oraz uzasadnić, że służy ona rozwojowi uczniów i podniesieniu jakości pracy. Potrzebne jest monitorowanie i doskonalenie działań, rozmowy oraz dokumentacja innowacji. W razie potrzeby należy też zadbać o uzyskanie środków finansowych lub szukać wsparcia w środowisku lokalnym szkoły.

Decydując się na wprowadzenie w szkole innowacji, oprócz uzyskania zgody dyrektora i akceptacji rady pedagogicznej, należy zaplanować działania i sposób ewaluacji.

Karta innowacji lub **sprawozdanie** może zawierać między innymi:

- nazwę,
- rodzaj innowacji,
- zajęcia edukacyjne, które obejmuje innowacja,
- cel innowacji, uzasadnienie jej wprowadzenia lub informację, z jakich zdiagnozowanych potrzeb wynika,

Zajęcia, fot. T. Miroshnichenko, www.pexels.com

Lekcja, fot. T. Miroshnichenko, www.pexels.com

- autorów, ewentualnie inne osoby w zespole realizującym działania,
- czas trwania (np. miesiąc, kilka miesięcy, półrocze lub rok szkolny),
- grupę uczniów, którzy są adresatami,
- opis działań innowacyjnych, zdjęcia pracy uczniów lub jej efektów,
- działania w ramach ewaluacji,
- wyniki badań ewaluacyjnych i wnioski.

Przeprowadzone innowacje często są publikowane w Internecie i łatwo można znaleźć niemal gotowe pomysły na ich wprowadzanie; są to ciekawe wskazówki lub podpowiedzi dla zainteresowanych nauczycieli. Przykładami mogą być:

- innowacja metodyczno-organizacyjna „W szkole miłe towarzystwo, ruch i zabawa to podstawa, a w sieci bezpieczeństwo dzieci” w Szkole Podstawowej nr 16 z Oddziałami Integracyjnymi w Żorach (2018/2019)⁴; poprawiała ona bezpieczeństwo w czasie przerw międzylekcyjnych i wzmacniała więzi poprzez ruch i zabawę;
- innowacja metodyczno-programowa „Asy z szóstej klasy programują” w Szkole Podstawowej nr 7 w Kielcach (2016/2017)⁵; modyfikowała ona i uzupełniała zajęcia komputerowe o naukę programowania w języku Scratch 2.0.

Część szkół i placówek opracowuje plany działań innowacyjnych na kolejne lata szkolne; takie rozwiązanie przyjęła na przykład Szkoła Podstawowa nr 13 w Mysłowicach⁶. Zapisy dotyczące innowacji umieszczane są też w statutach szkół.

Do wprowadzania innowacji pedagogicznych zachęca Ministerstwo Edukacji i Nauki, które zorganizowało w okresie od 10 czerwca do 30 lipca 2021 roku konkurs „Kierunek – innowacja” dla nauczycieli publicznych i niepublicznych szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych⁷. Działalność innowacyjna powinna być integralnym elementem działalności szkoły lub placówki, a poprzez zniesienie wymogów formalnych, warunkujących wcześniej realizację innowacji, częściej wyzwać kreatywność uczniów i nauczycieli.

Słowa kluczowe: innowacje pedagogiczne, ustawa.

Przypisy:

- ¹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 roku – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 roku poz. 1082) – ogłoszono dnia 17 czerwca 2021 roku, obowiązuje od dnia 1 września 2017 roku; <https://www.prawo.vulcan.edu.pl/przegdok.asp?qdatprz=akt&qplikid=4186> (dostęp: 29.08.2021).
- ² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki; <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=w-du20020560506> (dostęp: 29.08.2021).
- ³ Kuratorium Oświaty w Rzeszowie; <https://www.ko.rzeszow.pl/bez-kategorii/w-sprawie-dokumentowania-innowacji-pedagogicznych/> (dostęp: 30.08.2021).
- ⁴ Pedagogika Specjalna. Portal dla nauczycieli; <https://pedagogika-specjalna.edu.pl/warsztat-pracy/sprawozdanie-z-realizacji-innowacji-pedagogicznej/> (dostęp: 30.08.2021).
- ⁵ Samorządowy Ośrodek doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach; <http://sod-midn.kielce.eu/innowacja> (dostęp: 30.08.2021).
- ⁶ Szkoła Podstawowa nr 13 w Mysłowicach; <http://sp13myslowice.pl/innowacje-pedagogiczne/> (dostęp: 30.08.2021).
- ⁷ Ministerstwo Edukacji i Nauki; <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/konkurs-dla-nauczycieli-szkol-podstawowych-i-ponadpodstawowych-kierunek-innowacja> (dostęp: 30.08.2021).

* * *

Barbara Sękańska – Profesor Oświaty, doradca metodyczny w Samorządowym Ośrodku Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, nauczyciel matematyki i informatyki, oligofrenopedagog, ekspert komisji kwalifikacyjnych i egzaminacyjnych ds. awansu zawodowego nauczycieli.

Innowacyjne rozwiązania w szkole na rzecz realizacji potrzeb człowieka

Małgorzata Taraszkiewicz

Każdy stan rzeczy można zmienić na lepsze... Jak pokazuje historia wynalazków – tych małych i dużych – w tym wypadku nie ma punktu „dosyć”. Zresztą każdy stan/układ – nawet odbierany na początku jako idealny, z czasem ulega zmianie: zmieniają się okoliczności, zmieniają się wymagania zewnętrzne i wewnętrzne, otwierają się nowe możliwości, docierają nowe informacje, wreszcie – ten początkowo idealny układ podlega procesom starzenia się. Jeżeli dana struktura za długo pozostaje w stanie niezmiennym, z czasem z niegdyś nowoczesnej innowacji staje się niczym eksponat muzealny. Podobnie dzieje się ze szkołą.

Powszechna edukacja była w swoim czasie wydarzeniem ze wszech miar postępowym. W dobie braku telewizji, Internetu, możliwości zwiedzania świata i drogich książek (bo przecież takie to były

Lekcja, fot. www.pexels-fauxels.com

czasu) nauczyciel był niekwestionowanym autorytetem i przekazicielem wiedzy o świecie. Wypracowany został pewien określony układ funkcjonowania szkoły i paradygmat szkoły. Z czasem, przez lata zmieniły się okoliczności cywilizacyjne, a paradygmat szkolny pozostał niemal taki sam; stąd gorąca dyskusja wokół tego tematu.

Warto na wstępie wyjaśnić, jak rozumiany jest paradygmat. Według filozofa Thomasa Kuhna (*Struktura rewolucji naukowych*, oryg. *The Structure of Scientific Revolutions*, 1962) paradygmat to zbiór pojęć i teorii tworzących podstawy danej nauki. Można zatem stwierdzić, że:

- Paradygmat to zestaw przekonań/nawyków myślowych wyjaśniających dany stan rzeczy.
- Jest to stan rzeczy wyjaśniony w sposób względnie spójny (choć nie zawsze logiczny).
- Paradygmatem się MYŚLI i nie zadaje dodatkowych pytań, które go podważają, bo... ryba nie widzi wody, w której pływa.

Paradygmaty funkcjonują w nauce i w życiu, także w myśleniu o szkole. Podważenie paradygmatu prowadzi do ZMIANY, tj. nowych odkryć w nauce, wynalazków bądź wprowadzeniu nowych możliwości w funkcjonowaniu instytucji lub funkcjonowaniu danej grupy, jednostki. Mogą się pojawić nowe pytania, które wywołując wstrząs (intelektualny, emocjonalny), sprowokują do przemyślenia określonych sytuacji i wprowadzenia innowacji.

Oto kilka pytań dotyczących zasadności niektórych aspektów funkcjonowania szkoły:

- Dlaczego w szkole są 45-minutowe lekcje? Nie ma żadnego uzasadnienia naukowego na to, że jest to optymalny czas uczenia się. Ponadto padają głosy, że trudno nauczycielom zrealizować dany temat w tym czasie. Przeczą temu zarówno teoria, jak i praktyka... Więc dlaczego nadal uczymy w tym trybie?
- Dlaczego przedmioty nauczania są wymieszane w jednym dniu (np. język polski, matematyka, przyroda itd.)? Z badań naukowych wynika, że taka organizacja nauczania utrudnia uczniom koncentrację uwagi. Nauczyciele narzekają, że przez to nie da się zrealizować zaplanowanego materiału... Więc dlaczego nadal pracujemy w ten sposób?
- Czego szkoła uczy o uczeniu się? Proces uczenia się jest fundamentalnym procesem szkoły. Czy uczniowie mają zajęcia/warsztaty, które wprowadzają ich w to zagadnienie? Dlaczego nie bierze się tego pod uwagę?
- W dokumentach oświatowych podkreślone jest, że edukacja szkolna ma wspierać rozwój ucznia. Jakie działania wspierają rozwój młodego człowieka? Na pewno nie należy do nich odrabianie lekcji... A może rozwój człowieka w szkole jest rozumiany inaczej, niż mówią o tym psychologia czy pedagogika?
- Jaka jest efektywność uczenia szkoły w Polsce? Z danych statystycznych wynika, że zaledwie 20% uczniów otrzymuje bardzo dobre oceny. Oznacza to, że 80% uczniów uczy się średnio i/lub ma niepowodzenia szkolne. W zasadzie jest to wskaźnik, który świadczy o kryzysie, a nawet katastrofie instytucji. Czy wobec tego powinno się wszcząć jakieś działania naprawcze?
- Jakiego ucznia „lubi” szkoła? Czy nie jest tak, że uczeń dobry/bardzo dobry osiąga lepsze wyniki w nauce dzięki staraniom nauczyciela („mój ci on”), a uczeń słaby/mierny nie ma takich osiągnięć, ale jest „produktem” czynników poza nauczycielem? I skargi należy kierować np. do rodziców?
- Na czym polega odpowiedzialność zawodowa nauczyciela? To temat bardzo rzadko poruszany i w zasadzie nie wiadomo, jak to jest...

Pytań ujawniających paradoksy, niedopowiedzenia, fałszowanie przesłanek – czyli potocznie

rozumiany paradygmat, jest oczywiście dużo więcej. Innowacje przełamują funkcjonujący paradygmat i wprowadzają zmiany na lepsze, czyli takie, które poprawiają jakość życia ludzi: ułatwiają je, przyspieszają procesy, wprowadzają nowe funkcje, lepiej korelują z wartościami instytucji.

Zapalnik zmian

Impulsem do zmiany może być moment, w którym dostrzega się jakąś niezgodność z oczekiwanym stanem, ale prowadzi do niej również kreatywność. Myśleć kreatywnie zaczynamy w dzieciństwie; kreatywne myślenie stanowi wówczas niemal 100% myślenia w ogóle. Dzieje się tak, ponieważ dla dziecka wszystko jest nowe. Po 5. roku życia – wraz z nabywaniem doświadczenia zmieniają się proporcje myślenia kreatywnego, aktywnego i reaktywnego. U niektórych drastycznie na korzyść myślenia reaktywnego. Jest to efekt treningu społecznego, wychowania i szkoły, która w przeważającym stopniu propaguje takie właśnie myślenie. Gdyby części z nas nie udało się „oderwać” od schematu narzucanego przez szkołę i wychowanie, zapewne jeszcze tkwilibyśmy w minionych epokach – włączając się dookoła jaskiń. Wiemy przecież, że wielu ludziom udawało się myśleć kreatywnie i kombinować¹, jak i co zmienić na inne, w jakiś sposób lepsze lub zupełnie nowe.

W literaturze wyróżnia się **cztery typy kreatywnych ludzi**:

- **poszerzacze granic** – poszerzają granice przedmiotów. To dzięki nim mamy ołówki z gumką, nocniki w kształcie samochodów i liczne programy komputerowe;
- **estetyczni organizatorzy** – wprowadzają ład i porządek według nowych kanonów. Przemebłowują mieszkania, wymyślają nowe fryzury, dyktują modę na ubrania, samochody oraz nowe style w architekturze i sztuce;
- **wynalazcy** – wymyślają zupełnie nowe obiekty. Ich wynalazkami są m.in. koło, długopis, pożywienie w puszkach, komputery, telefony z aparatem fotograficznym;
- **rozbijacze granic** – robią to, co pozostali, ale wszystko naraz. Powołują do życia maszyny latające, piszą powieści i badają światy równoległe.

To, co ich odróżnia od zwykłych ludzi, to właśnie kreatywne postrzeganie świata oraz podejmowanie równie kreatywnych działań. Ci ludzie

nie poprzestają na pierwszym lepszym rozwiązaniu, które przychodzi im do głowy, bowiem ma ono na ogół charakter reaktywny. Wynika z doświadczenia, nawyku, przyzwyczajenia. Trzyma myślenie w granicach tego, co było lub co jest. Aby coś naprawdę wymyślić na nowo, trzeba pokonać grawitację doświadczenia i pozwolić myślom porunąć i pofantazjować. Czasami trzeba też pokonać nawyk ograniczania własnego myślenia.

Co by się stało, gdyby zlikwidowano wszystkie szkoły?

Wypisz co najmniej 20 konsekwencji likwidacji szkół.

Gdyby SZKOŁA poszła do lekarza, jak lekarz oceniłby jej stan?

- a) Jakie przepisałby witaminy i na co?
- b) Jakie zaordynowałby zabiegi?
- c) Jakie zaleciłby operacje plastyczne?

Wyobraź sobie SZKOŁĘ jako przedstawienie teatralne.

- a) Jaki tytuł miałyby odgrywana aktualnie sztuka?
- b) Kto gra w niej główną rolę?
- c) Jak reaguje publiczność?
- d) Jaki nowy, lepszy tytuł nadałbyś temu przedstawieniu?

Wymień kilka sytuacji, spraw, rzeczy w szkole, które chciałbyś zmienić na lepsze. Nazwijmy je **problemem do rozwiązania**. Przykład:

1. *Zwiększenie efektywności dydaktycznej funkcji szkoły, czyli lepsze stopnie dla uczniów – zadowoleni uczniowie, zadowoleni rodzice i nauczyciele.*

2. ....

3. ....

4. ....

Możesz wpisać inne problemy i przepuścić je przez poniżej wymienione kreatywne pytania.

Pytania innowacyjne stawiane podczas sesji szukania nowych rozwiązań. Wykorzystujemy tu paradoksalną zmianę stanu rzeczy i prowokację:

- Co by było, jakby to było mniejsze/większe?
MNIEJ niepowodzeń, lęku u uczniów, mniej smutku. WIĘCEJ zadowolenia, radości, dobrostanu, kompetencji.
- Jakby to podzielić, połączyć, coś wyeliminować?
ELIMINUJEMY brak kompetencji, czyli dostarczamy tego, czego uczniom brakuje, np. warsztaty z uczenia się.

- Jakby to było postawione odwrotnie, jakby to zniknęło, jakby to było wielkie jak góra?

ZNIKA brak kompetencji, uczeń jest samodzielny, odpowiedzialny za własny proces uczenia się, bo tego go nauczyliśmy. Znikają – strach, poczucie winy i wstydu. GÓRA radości!

- Wczuj się w sytuację uczniów, którzy nie odnoszą sukcesów w szkole. Co słyszą codziennie, co widzą? Co myślą o sobie, jakie mają doświadczenia, czego im brakuje? Jakie mają przekonania na temat własnych kompetencji? Co może poprawić ich sytuację? Co im proponujesz?

To **EMPATYZACJA** – podstawowe narzędzie poprawy i zmiany określonych stanów na rzecz rozumienia problemów i potrzeb człowieka.

Zastanów się teraz

- Czy szkoła może ODPOWIADAĆ na potrzeby człowieka?
- Jak szkoła może być CZUŁA na potrzeby człowieka?
- Jak w szkole można USŁYSZEĆ potrzeby człowieka?
- Jakie są Twoje przekonania w tym obszarze?
- Czy uważasz, że to wymyślone pytania i nie ma czym się przejmować?

Empatyzację wzmacnia doświadczanie podobnej sytuacji, którą mamy na myśli.

- Spróbuj posiedzieć kilka godzin na krześle – jak uczniowie na lekcji. Podczas warsztatów poproszeni o to nauczyciele już po godzinie przynieśli na salę wyściełane krzesła z pokoju nauczycielskiego. Wniosek?
- Ponieważ wszyscy uczniowie dojeżdżają do szkół na godzinę 8, w środkach transportu publicznego jest ścisk jak w tokijskim metrze. W kilku znanych mi szkołach przesunięto pierwszą godzinę lekcyjną na 8:20, co radykalnie zmieniło sytuację uczniów.
- Szkoła ma promować zdrowie, a jako instytucja edukacyjna modelować właściwe zachowania. W kilku szkołach wprowadzono 45-minutową, a nawet godzinną przerwę, którą uczniowie mają spędzać na zewnątrz budynku.

Warsztaty z uczenia się

Jak już napisałam wyżej, zaledwie 20% uczniów odnosi wyraźne sukcesy w szkole. Czasy edukacji zdalnej w czasie pierwszych miesięcy pandemii potwierdziły, że młodzi ludzie nie potrafią się samodzielnie uczyć. Dlaczego? Myślę z całym prze-

konaniem, że nikt ich tego nie nauczył. Można więc stwierdzić, że największym brakiem procesu edukacji jest przygotowanie uczniów do samodzielnego uczenia się – tak aby stali się aktywnymi uczestnikami własnego procesu edukacji (nie tylko w szkole). Trzeba pamiętać, że proces uczenia się w szkole to proces kulturowy, a więc – sztuczny. Dziecko, przekroczywszy progi szkoły, staje się uczniem. Powinno wobec tego zostać przygotowane do pełnienia roli ucznia. Tak jak dorośli przygotowują się do bycia pracownikami.

Żadne dziecko nie planuje być słabym uczniem ani uczniem z problemami wychowawczymi... Słabe osiągnięcia szkolne są najczęściej efektem braku umiejętności uczenia się w szkole. Błędem jest zakładanie, że każde dziecko, stając się uczniem, umie się uczyć w sytuacji określonego przymusu (czasu, miejsca, treści i tempa). Podobnie z zachowaniem i problemami w tym obszarze. Każde zachowanie dziecka to efekt kilkuletniego utrwalenia się (ang. *imprinting*) wzorców ze środowiska, w którym dziecko się wychowywało przez najbardziej wrażliwy rozwojowo czas na budowanie obrazu siebie, świata i reguł w nim rządzących. Najbardziej stanowcze polecenia nauczyciela nic nie zmieniają. Potrzebne są odpowiednie oddziaływania – od korekty do rewitalizacji mentalnej, tj. działania na rzecz rozumienia przez ucznia własnej strategii uczenia się. Mowa tu o rozumieniu własnego stylu funkcjonowania w sytuacji uczenia się, indywidualnego profilu motywacji, wreszcie techniki uczenia się.

Jak wynika z moich doświadczeń oraz przeprowadzonych przeze mnie badań – wystarczy 30 godzin, aby uczniowie opanowali kompetencje uczenia się. Wówczas nawet z uczniów bardzo słabych stają się uczniami odnoszącymi sukcesy. Warto podkreślać, że sukcesy edukacyjne (szkolne) są najlepszą profilaktyką wykluczenia społecznego, odnoszenie sukcesów eliminuje wiele problemów wychowawczych i uruchamia w młodych ludziach odwagę, aby spełniać swoje marzenia i realizować zdolności i talenty.

Największą rewolucją i innowacją jest zrozumienie, że proces uczenia się w szkole jest procesem sztucznym, dlatego trzeba go zbliżyć do procesu naturalnego. Ponadto proces uczenia się dotyczy całego ciała i ma 3 fazy (il. powyżej).

Na całym świecie, również w Polsce, mówi się nieustająco o pogłębiających się problemach

UCZENIE SIĘ W SZKOLE JEST PROCESEM SZTUCZNYM!

3 ETAPY UCZENIA SIĘ

Uczenie się w szkole jest procesem nienaturalnym - dlatego że:

- rzadko uczymy się TEGO, co byśmy chcieli
- w TYM CZASIE, kiedy chcemy
- w TEN SPOSÓB, który nam odpowiada.

DLATEGO uczniowie powinni wiedzieć JAK się uczyć w warunkach sztucznych?

1. ETAP OSU

Wejść w odpowiedni stan do uczenia się STAN PSYCHOFIZYCZNY do uczenia się TU I TERAZ
kiedy są: zmęczenie, rozkojarzenie, senność, zdenerwowanie... Jak się wtedy: skoncentrować, uruchomić pamięć, wyzwolić kreatywność, zwiększyć energię?

2. ETAP METODY

Umieć wybrać z pakietu różnych metod uczenia się tej odpowiedniej do postawionego CELU.
Przecież każdej wiedzy/umiejętności można uczyć na wiele sposobów!

3. ETAP PO

Zapytać siebie i zrozumieć:
Czy to, co robię doprowadza mnie do celu? Czy wkładany wysiłek przynosi efekty?
JAK uczyć się najwygodniej dla siebie?
Jakiej potrzebuję pomocy?

UCZENIE SIĘ POWINNO BYĆ ZAWSZE PROCESEM PRZYJEMNYM

... choć nie musi być procesem łatwym. Poszerzanie własnych kompetencji daje zawsze pozytywne zmiany w samowiedzy, wzrost poczucia własnej wartości, poczucie zaradności edukacyjnej i życiowej.

z dziećmi, które nie spełniają społecznych oczekiwań, czyli dzieciach, których tory życiowe wykoleją się i wiodą je ku patologiom społecznym przez „stacje pośrednie” jak: długotrwałe niepowodzenia szkolne, zaburzenia zachowania, konflikty szkolne, wagary, agresję, przynależność do grup społecznego ryzyka itd. Badaniem tego odczuwanego w międzynarodowej skali poważnego społecznego zjawiska zajęto się w 14 krajach (m.in. USA, Wielkiej Brytanii, Francji, Belgii, Holandii, Finlandii, Szwecji, Turcji). W każdym kraju za cel postawiono sobie zidentyfikowanie czynników sprzyjających występowaniu zagrożenia wykolejeniem społecznym i określenie skali zjawiska.

W różnych krajach różnie wyceniono skalę zjawiska, np. w USA uznano, iż 20% uczniów jest zagrożonych, w Kanadzie – jedna trzecia uczniów, w Holandii – aż 40%, w Japonii – nieco ponad 2%. Ale nie wyniki liczbowe są tu najważniejsze. Naj-

Zajęcia, fot. www.pexels.com

istotniejsze jest stwierdzenie, iż nie ma czynników wystarczających i koniecznych, których działanie wywołuje załamanie się losów dzieci. Nie ma jednej przyczyny, choć na pewno obiektami szczególnej troski społeczno-pedagogicznej powinny być uczniowie wychowujący się w rodzinach ubogich, rodzinach nieprzejawiających zainteresowania wobec dziecka, rodzinach z syndromem bezradności życiowej, w obszarach ogarniętych bezrobociem. Ale im więcej czynników oddziałuje na dziecko, tym potencjalne zagrożenie wzrasta. Określono tzw. efekt mnożnikowy niekorzystnych czynników; występowanie jednego niekorzystnego czynnika niekoniecznie wywołuje niekorzystne reakcje (zachowania), ale ich kulminacja staje się niebezpieczna. Przy zaistnieniu dwóch czynników wzrost zagrożenia staje się czterokrotny, dla czterech czynników – dziesięciokrotny.

Trzeba jeszcze zwrócić uwagę na stwierdzenie, iż **jednym z ważniejszych czynników, który może zmienić drogę ucznia na lepszą, jest zainteresowanie się nim przez przynajmniej jed-**

ną właściwą osobę! Taką, która wyciągnie dłoń i pomoże w rekonstrukcji właściwych umiejętności i kompetencji, w naszym przypadku w budowaniu zaradności edukacyjnej. Może to właśnie będziesz Ty?

Słowa kluczowe: innowacje, szkoła, uczenie się, potrzeby człowieka.

Przypisy:

¹ Czasownik „kombinować” pochodzi od słowa „łączyć”; jeszcze lepiej – łączyć na nowo, w nowe układy i stany.

Bibliografia:

- De Bono E.: *Naucz się myśleć kreatywnie. Podręcznik twórczego myślenia dla dorosłych i dla dzieci*. Warszawa: Wydawnictwo Prima, 1995.
- Radanowicz E.: *W szkole wcale nie chodzi o szkołę*. Warszawa: Sensor, 2020.
- Radanowicz E., Taraszkiewicz M., Taraszkiewicz Z.: *Tu dba się o dobrostan*. Warszawa: Sensor, 2020.
- Taraszkiewicz M., Taraszkiewicz Z.: *Atlas efektywnego uczenia dla nauczycieli szkół podstawowych*. Warszawa: Wiedza i Praktyka, 2019.
- Taraszkiewicz M., Taraszkiewicz Z.: *NeuroBox – Pracownia Uczenia się*. Warszawa: Heavyrain 2021.
- Taraszkiewicz M., Taraszkiewicz Z.: *Zrozum mnie. Przewodnik rozwoju dziecka w wieku 5–10 lat*. Gdańsk: Dobra Literatura 2019.

* * *

Małgorzata Taraszkiewicz – psycholog edukacyjny, ekspert ds. analityki edukacyjnej. Autorka i współautorka ponad 40 poradników z zakresu metodyki nauczania, wspierania rozwoju talentów oraz setek artykułów. W przeszłości nauczyciel akademicki na Wydziale Psychologii UW, koordynator wielu krajowych i międzynarodowych programów edukacyjnych.

---

*Z przyjemnością informujemy, że „Hejnał Oświatowy”
objął patronatem medialnym
V Ogólnopolską Konferencję dla Nauczycieli Muzyki
„Muzyka polska czasów zaborów na lekcjach muzyki
w szkole podstawowej”,
organizowaną przez Narodowy Instytut
Fryderyka Chopina*

Jak budować efektywne zespoły uczniowskie?

Danuta Sterna, Michał Szczepanik

Znamy zalety i korzyści płynące z pracy zespołowej uczniów. Uczniowie pracujący w zespołach uczą się na głębszym poziomie i dłużej zachowują informacje niż ci nauczani indywidualnie. Dodatkowo zdobywają umiejętności komunikacji i współpracy, a przede wszystkim uczą się od siebie wzajemnie.

Wiemy, że samo polecenie pracy w grupie nie powoduje, że uczniowie dobrze pracują zespołowo. Uczniowie mają trudności w organizacji pracy w grupie, przeważnie nie potrafią zarządzać czasem, nie potrafią rozwiązywać pojawiających się konfliktów ani planować efektywnej komunikacji. Ponadto większość uczniów jest przyzwyczajona do rywalizacji, a nie do współpracy. Młodzi ludzie cenią pracę zespołową. Dla nauczyciela może ona na początku zabierać za dużo czasu na lekcji, ale po pewnym czasie, gdy stanie się działaniem rutynowym, może przyspieszać proces

uczenia się, przede wszystkim dlatego, że umożliwi wzajemne uczenie się uczniów.

Pracę zespołową stosuje się nawet do małych zadań i od takich powinien nauczyciel zacząć. Organizowanie dużych projektów realizowanych w grupach może zniechęcić uczniów i nauczyciela do takiej formy pracy, szczególnie gdy wcześniej uczniowie nie byli przyzwyczajeni do pracy zespołowej.

Oto kilka wskazówek dla nauczyciela, który organizuje pracę zespołów uczniowskich. Poparte przykładami pochodzącymi z pracy nauczyciela biologii – Michała Szczepanika.

Lekcja, fot. T. Miroshnichenko, www.pexels.com

SKŁAD I LICZEBNOŚĆ

Skład zespołu.

Nie istnieją reguły określające najlepszy dobór członków zespołu. Można wyróżnić trzy sposoby na formułowanie składu grupy: członkowie dobierają się sami; nauczyciel wskazuje skład grupy; dobór losowy. Każdy z nich ma wady i zalety. Jeśli pozwalamy uczniom na samodzielny dobór, to istniejące relacje mogą zaburzyć pracę zespołu, z kolei gdy nauczyciel określa skład, to może trafić na opór grupy uniemożliwiający efektywną pracę zespołu, a losowy dobór członków grupy może skutkować składem, który uniemożliwi wykonanie zadania. Oprócz wad każdy ze sposobów ma także zalety.

Zespół, który sam siebie wybrał, prawdopodobnie pracowałby sprawniej, gdyż członkowie dobrze się znają; nauczyciel formujący zespół może mieć informacje, które pomogą w pracy nad konkretnym zadaniem; a losowy dobór zamyka dyskusje nad przypisaniem do grupy i uczy młodych ludzi pracować z przypadkowymi osobami. Wybór sposobu powinien zależeć od rodzaju planowanego zadania i od specyfiki zespołu klasowego.

Michał: Najczęściej wybieram sposób losowy, gdyż uczniowie w tak dobranych grupach mają możliwość wzajemnego poznania się i dyskusji z nowymi osobami. Nie ma wtedy też narzekania na skład grupy, gdyż jest on wynikiem przypadku, nikt nie czuje się odrzucony na przykład z tego powodu, że został wybrany na samym końcu. W przypadku, gdy skład zespołu zależy od samych uczniów, często niektórzy czują się pominięci lub odrzućeni.

Liczba członków w zespole.

Wielkość zespołu zależy od liczby uczniów potrzebnych do wykonania pracy projektowej lub zadania. Wszyscy członkowie zespołu powinni być aktywnie zaangażowani. Zbyt wielu uczniów w zespole oznacza, że niektórzy nie będą mieli nic do roboty. Za mało może w konsekwencji uniemożliwić pomyślne ukończenie pracy. Przyjęło się sądzić, że czteroosobowe zespoły są optymalne, zwłaszcza do osiągnięcia konsensusu w sprawie decyzji, które należy podjąć.

Lekcja, fot. T. Miroshnichenko, www.pexels.com

Michał: W mojej pracy z uczniami sprawdzają się 3–4 osobowe zespoły, gdyż każdy czuje się w pełni odpowiedzialny za efekty pracy. Zazwyczaj w takim zespole nie ma lidera, każdy czuje się tak samo ważny.

PRZYGOTOWANIE UCZNIÓW

Sprawdzenie, czy członkowie zespołu mają umiejętności potrzebne do wykonania pracy.

Jeśli mamy składy zespołów, to powinniśmy sprawdzić, czy każdy zespół potrafi obsługiwać programy i przyrządy, z których trzeba będzie skorzystać. Czy w zespole są osoby, które wykazują pożądane umiejętności? Jeśli tak nie jest, zespół powinien mieć zapewnioną pomoc ze strony nauczyciela.

Michał: Zwykle przed rozpoczęciem pracy pytam uczniów, jak rozumieją polecenie, czy w każdym zespole jest jedna osoba mająca niezbędne umiejętności, by poradzić sobie z programem komputerowym, aplikacją na tablet. Zostawiam ich, zapewniając, że mogą liczyć na moją pomoc.

Wartość pracy zespołowej.

Uczniowie powinni być przekonani o wartości pracy zespołowej. Warto poświęcić chwilę na rozmowę o ludziach pracujących w taki sposób. Wskazać na to, że w dorosłym świecie prawie zawsze pracuje się w zespole i że trzeba się tego nauczyć za młodu. Umiejętność współpracy jest jedną z najbardziej pożądanych cech przy przyjmowaniu do pracy. Można zastanowić się wspólnie, co by było, gdyby sportowcy (np. grający w piłkę nożną) trenowali samodzielnie, a nie zespołowo. Czy odnieśliby sukces? Można zauważyć, że nagrody Nobla są przyznawane w większości zespołom badawczym, a nie indywidualnym naukowcom. Można pokazać uczniom i omówić z nimi film animowany: <https://www.youtube.com/watch?v=uL5mHE3H5wE>

Michał: Moi uczniowie lubią pracować w grupach, często rozmawiam z nimi na temat korzyści z takiej pracy. Najczęściej podają takie korzyści jak: uczenie się od siebie, poznawanie swoich zainteresowań, możliwości, dyskusja oparta na poszanowaniu drugiej strony. Praca w grupach sprawdziła mi się też w czasie nauczania zdalnego, choć nie ukrywam, że było trudniej ją zorganizować online niż w klasie w szkole.

CEL I OCZEKIWANIA

Przed przystąpieniem do pracy zespół powinien znać cel i kryteria jej wykonania. Polecenie powinno być jasno sformułowane. Należy się upewnić, że uczniowie wiedzą, po co zadanie wykonują i jak ma wyglądać efekt. Jeśli efekt będzie planowany wspólnie, to uczniowie lepiej wykonają pracę.

Michał: Pracuję ocenianiem kształtującym, dlatego też zawsze podaję cel i kryteria do lekcji, zadania, projektu i sprawdzianu. Moi uczniowie są do tego przyzwyczajeni – nie zaczęliby pracy bez tych informacji.

NORMY PRACY ZESPOŁU

Zespoły działają lepiej, gdy same wypracują zasady współpracy. Dobrze, jeśli uczniowie mają czas na przedyskutowanie norm i zasad, zanim przystąpią do wykonania zadania. Wartościowe jest ustalenie wzajemnych oczekiwań i tego, czym dysponuje każdy członek zespołu. Warto (mimo że wydaje się to oczywiste) ustalić normy dotyczące tego, jak członkowie zespołu będą ze sobą rozmawiać, wzajemnie się słuchać i dzielić obowiązkami.

Michał: Podaję przykładowe zasady, które wypracował jeden z zespołów: upewniamy się, że wszyscy rozumiemy tak samo polecenie; określamy w miarę równo podział zadań; wspólnie kontrolujemy czas pracy; robimy przerwy, by dowiedzieć się, jak idzie i czy komuś nie pomóc; dyskutujemy, nieobrażając się na siebie; kiedy jedna osoba mówi, nie przerywamy jej, sygnalizujemy, że chcemy do tego się odnieść; jeśli czegoś nie umiemy zrobić samodzielnie lub w grupce, mówimy o tym od razu.

SAMOOCENA

Jeśli zostały ustalone zasady współpracy, to można do nich się odnieść, poddając samoocenę wykonaną pracę zespołu. Samoocena jest znacznie lepsza niż ocena z zewnątrz. Jeśli każdy z członków zespołu wie, jakie ma zadanie i jak ma wyglądać efekt jego pracy, to może ocenić, czy spełnił oczekiwania, które zostały mu przypisane. Samoocena pomaga w bieżącej pracy zespołowej i w pracy w przyszłości w innym zespole. Czas po-

święcony na dokonanie samooceny pracy zespołu bywa ważniejszy niż samo wykonanie zadania.

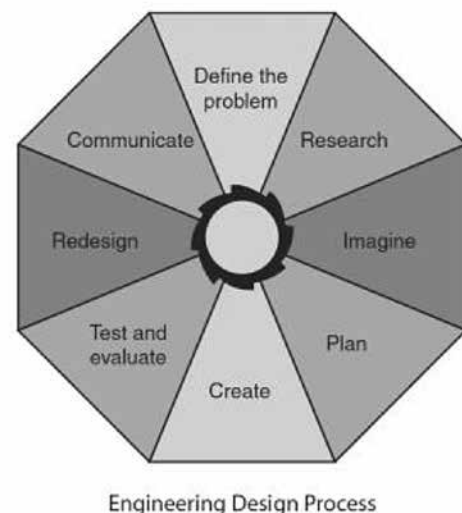
Michał: Dzięki wprowadzeniu samooceny moi uczniowie bardziej się angażują w pracę zespołową, gdyż wiedzą, że będzie podlegała ewaluacji.

MONITOROWANIE

Strategia w postaci zostawienia zespołu samemu sobie jest wartościowa. Nie można za często wtrącać się w pracę zespołów. Zespół powinien czuć autorstwo swojej pracy. Jednak potrzebny jest też monitoring. Można wyznaczyć tak zwane stop klatki, podczas których zespół przygląda się dotychczasowej pracy i wprowadza ewentualne zmiany. Warto w tym czasie również poddać ocenę pracę całego zespołu i przestrzeganie przez niego ustalonych zasad.

Michał: Z reguły umożliwiam zespołom samodzielność, ale przy większych projektach robię stop klatki i sprawdzamy, czy uczniowie nie idą drogą, która do niczego ich nie doprowadzi.

PRACA W ZESPOLE

Źródło: <https://www.middleweb.com/35610/tips-for-student-teaming-stem-and-beyond/>

Powyżej schemat procesu projektowania inżynierskiego. W przypadku pracy zespołowej uczniów ten schemat może wyglądać następująco:

1. Zdefiniowanie problemu (cel i oczekiwania).
2. Co wiemy na dany temat? Co jest naszym zasobem?
3. Kreowanie pomysłów na rozwiązanie.
4. Opracowanie planu rozwiązania.

5. Wykonanie planu/działanie.
6. Ewaluacja i samoocena.
7. Wprowadzanie zmian i poprawek.
8. Prezentacja pracy grupy.

Na każdym etapie uczniowie powinni móc liczyć na pomoc nauczyciela. Mimo że ten schemat ma aż 8 punktów, to nie jest za bardzo skomplikowany. Jeśli pracujemy z uczniami tym schematem, to szybko staje się on oczywisty. Nie powinniśmy zakładać, że rozwiązanie zaplanowane przez uczniów będzie skuteczne, na ogół uczniowie więcej uczą się na swoich porażkach niż na sukcesach. Błędy, a właściwie ich analiza, są niezbędne w procesie nauki.

Rys. D. Sterna

Michał: Przykład projektu zespołowego:

1. Zdefiniowanie problemu (cel i oczekiwania) – Jak wykazać, że łądoga przewodzi wodę? Oczekiwanie – przeprowadzenie zaplanowanego samodzielnie doświadczenia.
2. Co wiemy na dany temat? Co jest naszym zasobem? – Wiedza o budowie tkanek roślinnych, znajomość procedury naukowej.
3. Kreowanie pomysłów na rozwiązanie.

Przykłady pomysłów zespołu:

- Należy przekroić łądogę rośliny i obserwować, co dzieje się w miejscu przecięcia.
- Należy wstawić łądogę z liśćmi do pojemnika z wodą i obserwować, ile wody z niego ubędzie.
- Należy wstawić łądogę z białymi kwiatami do wody z barwnikiem i patrzeć, czy płatki się zabarwią.

4. Opracowanie planu rozwiązania.

Zespół wybrał do realizacji ostatni pomysł. Ustalono, że potrzebne będą: słoik, woda, niebieski barwnik, łądoga róży z kwiatem białym lub stokrotki. Do słoika wlewamy wodę, dodajemy barwnik. Umieszczamy w niej łądogę z białym kwiatem. Obserwujemy, jak szybko płatki się zabarwią. Opisujemy doświadczenie zgodnie z procedurą naukową. Wyciągamy wnioski. Przygotowujemy prezentację wyników.

5. Wykonanie planu/działania.

Zespół 4-osobowy ustalił czas trwania doświadczenia na 24 godziny, a opracowanie wyników – tydzień. Pierwszego dnia – wspólne przygotowanie doświadczenia. Kasia przynosi z ogródka różę, Marek stokrotki, Ania przynosi barwnik, słoik. Olaf opracowuje procedurę naukową do doświadczenia, reszta grupy ją sprawdza. Kasia i Olaf opracowują dokumentację fotograficzną.

Ania i Marek opisują doświadczenie. Olaf i Ania prezentują doświadczenie.

6. Ewaluacja i samoocena.

Przykłady samooceny uczniowskiej: Olaf: „Wykonałem bardzo dobre zdjęcia, niestety ich wydruk był mało czytelny, lepiej byłoby pokazać je przez projektor”. Ania: „Prezentacja się udała, następnym razem dobrze byłoby przygotować jakieś pytania dla koleżanek i kolegów”.

7. Wprowadzanie zmian i poprawek.

Zespół ustalił: Trzeba poszukać takiej rośliny, która ma przezroczystą łądogę i będzie widać, jak ona się zabarwia; można użyć dwóch kolorów barwników, by kwiat w połowie był czerwony, a w połowie niebieski.

8. Prezentacja pracy grupy.

Prezentacja miała miejsce na lekcji biologii dla całej klasy. Trwała ona 6 minut. Zespół pokazał nieco już zwiędłą różę i stokrotki, zdjęcia, omówiono doświadczenie zgodnie z procedurą naukową.

Inspiracja artykułem Anny Jolly, autorki książki *STEM by Design. Strategies & Activities for Grades 4–8*, <https://www.middleweb.com/35610/tips-for-student-teaming-stem-and-beyond/> (dostęp: 17.08.2021).

Słowa kluczowe: efektywne zespoły uczniowskie.

* * *

Danuta Sterna – matematyczka, pracownik naukowo-dydaktyczny Politechniki Warszawskiej (1974–1986), od 1990 roku nauczycielka matematyki w szkołach publicznych i niepublicznych. Autorka publikacji dla nauczycieli i materiałów metodycznych, trenerka programu „Szkoła Ucząca Się”.

Michał Szczepanik – nauczyciel biologii i edukacji dla bezpieczeństwa, trener CEO, asystent szkół w programie Całościowy Rozwój Szkoły. Od 20 lat pracujący w zawodzie nauczyciela, autor kilkunastu publikacji.

Innowacja a ocenianie

Barbara Sykulska, Agata Wójcik

„Kreatywność to proces generowania oryginalnych pomysłów, które mają wartość. (...) Innowacja natomiast to wprowadzenie nowych pomysłów w życie”¹ – te słowa Kena Robinsona towarzyszą nam, gdy myślimy o swojej pracy w szkole.

Czy my – nauczyciele – możemy być kreatywni i innowacyjni? Czy współczesna szkoła to miejsce na realizację wyzwań? Czy znajdziemy na to czas? Czy możemy wyjść poza dotychczasowe schematy działania? Nie mamy wątpliwości, gdy odpowiadamy na te pytania w kontekście np. metod nauczania, technik, wykorzystywania technologii informatycznych, ale dla nas prawdziwym wyzwaniem jest ocenianie.

Świadomy nauczyciel wie, jak ważna jest jego rola w budowaniu motywacji do uczenia się każdego dziecka – ucznia zasługującego na podmiotowe podejście. Ocenianie powinno wspierać go w pogłębianiu wiedzy, kształceniu różnych kompetencji przydatnych w życiu, poszerzaniu zainteresowań, czyli wspomagać go w rozwoju na różnych poziomach, tym samym kształcić człowieka świadomego, znającego własne potrzeby edukacyjne, potrafiącego organizować proces swojego uczenia się, mającego poczucie odpowiedzialności za efekty swojej pracy. Jednak czy tak się dzieje?

Wystawiamy oceny – jak mawiają nauczyciele – z konieczności, choć wielu z nas sprawia to trudność. Obawiamy się zmian w sposobie oceniania, łatwiej jest nam postawić ocenę wyrażoną cyfrą, choć często zastanawiamy się: Co ona tak naprawdę oznacza, co „trójka, jedynka” mówi uczniowi o jego wiedzy? Czy osiągnęliśmy założony cel edukacyjny? Czy taki rodzaj oceny zmotywuje go do rozwoju, czy doda mu pewności siebie, a może zniechęci do dalszej pracy? A ja, nauczyciel... czego się dowiedziałem? Czy moi uczniowie w wystarczającym stopniu opanowali materiał, a ja ze spokojem mogę realizować opracowany plan nauczania?

Z naszych doświadczeń wynika, że nawet jeśli uczniowie na początku roku szkolnego zapoznają się z kryteriami oceniania, szybko o nich zapominają. Jeśli nauczyciel wystawia ocenę – cyferkę

ze sprawdzianu, wypowiedzi pisemnej, ustnej itp., opatrzy ją komentarzem, uczeń go pominie, ważniejsze dla niego będzie porównanie otrzymanego stopnia z oceną kolegi z ławki, skupi się raczej na tym, czy nauczyciel sprawiedliwie go ocenił. Taka sytuacja nie wpływa pozytywnie na atmosferę w zespole klasowym, na budowanie dobrych relacji z nauczycielem bądź rówieśnikami. Jak mawiają uczniowie: „w szkole trzeba przetrwać”, „ocena to kara” – zdarza się, że na lekcjach nie czują się bezpiecznie: „za chwilę nauczyciel wywoła mnie do odpowiedzi, zarobię lachę” itp. A gdzie jest przestrzeń na refleksję: co już umiem, nad czym muszę popracować, aby wiedzieć, być lepszym?

Innowacja: wprowadzanie elementów oceniania kształtującego – droga do osiągnięcia celów edukacyjnych i sukcesu ucznia

Ten artykuł ma na celu zachęcić nas nauczycieli do przekraczania utartych schematów w myśleniu o ocenianiu. Może krokiem do tego będzie wprowadzenie innowacji związanej z ocenianiem kształtującym? Dla nas wyzwaniem jest diagnozowanie poziomu wiedzy i umiejętności ucznia, a przy tym rozwijanie tak potrzebnych współcześnie kompetencji kluczowych. Nie chcemy, aby uczniowie uczyli się dla cyferek, hołdowali tradycji uczniowskiej **3Z** – **z**akuć, **z**dać, **z**apomnieć. Chcemy uświadomić im, że to oni są głównymi zainteresowanymi efektami kształcenia i odpowiedzialnymi za nie.

Oczywiście w swojej pracy dostrzegamy ogromną rolę: relacji nauczyciel–uczeń, wprowadzanych metod i form pracy – tych wyzwalających pokłady kreatywności we wszystkich uczestnikach procesu dydaktycznego. Widzimy

także, jak ważne miejsce w uczeniu się zajmuje celowość tego, co robi uczeń, a także rzeczowa, motywująca informacja zwrotna... Czyż zatem nie mamy do czynienia z elementami strategii związanych z nauczaniem kształtującym? Na ich temat wiele mówi Danuta Sterna². Zdajemy sobie sprawę z tego, że nie od razu zrewolucjonizujemy sposób oceniania w szkole, ale może warto pomyśleć o tym, co nas „uwiera” w naszej pracy, co można poddać refleksji, drobnej modyfikacji, a może zmianie? Pamiętajmy o zasadzie „małych kroczków”, która pomoże nam i naszym uczniom odnaleźć się w nowej sytuacji, stopniowo wprowadzać elementy oceniania kształtującego.

Cele innowacji, czyli po co to robimy?

Warto pamiętać, że w Rozporządzeniu MEN z dnia 22 lutego 2019 roku w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. 2019 poz. 373 § 12)³ czytamy: „Ocenianie bieżące z zajęć edukacyjnych ma na celu monitorowanie pracy ucznia oraz przekazywanie uczniowi informacji o jego osiągnięciach edukacyjnych pomagających w uczeniu się, poprzez wskazanie, co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć”. Zatem to od nas nauczycieli zależy, w jaki sposób będziemy realizować ten zapis. Otwiera on furtkę do naszej kreatywności. Chcemy inaczej działać, po to aby: zwiększyć motywację uczniów – w naszym przypadku do nauki języka polskiego; rozwijać w uczniach wiarę we własne możliwości; uczynić uczniów odpowiedzialnymi za ich wiedzę; wdrażać ich do samodzielności w procesie uczenia się; uatrakcyjnić sposób uczenia się i nauczania; rozwijać kompetencje kluczowe.

Jak to zrobić?

Zacznijmy od poszerzenia wiadomości na temat sposobów oceniania, by móc wspierać ucznia, motywować i wspomagać go we wszechstronnym rozwoju. Pamiętajmy, że nie każda zmiana jest innowacją. Staje się nią, dopiero gdy określimy jej cel, zaplanujemy przebieg, zorganizujemy działania, a nasze przedsięwzięcia poddamy ewaluacji. Zastanówmy się zatem, co chcemy uzyskać, wprowadzając innowację i jak długo będziemy ją realizować. W przypadku proponowanej innowacji warto dać sobie czas na jej wprowadzanie, bo

Z NASZEJ PRAKTYKI SZKOLNEJ

INFORMACJA ZWROTNA, SAMOOCENA/REFLEKSJA NA WIELE SPOSOBÓW

TECHNIKA KANAPKI

- **WARSTWA I** - wskazujemy pozytywne strony pracy, wypowiedzi itp.
- **WARSTWA II** - wskazujemy obszary do poprawy.
- **WARSTWA III** - formułujemy pozytywny komentarz, doceniamy wysiłki, przypominamy o silnych stronach ucznia. Warto wspomnieć o gotowości pomocy, udzielania rad.

INFORMACJA ZWROTNA INACZEJ

- Co uczeń zrobił dobrze?
- Co powinien poprawić?
- Jak należy to poprawić?
- Jak uczeń ma się dalej rozwijać?

NIEDOKOŃCZONE ZDANIA

Poproś ucznia o dokończenie zdań:

- dziś nauczyłem/nauczyłam się...
- zrozumiałem/zrozumiałam, że...
- zaskoczyło mnie...
- dowiedziałem się...
- zechciałem się zastanowić nad...
- uprzytomniłem sobie, że...
- czuję, że...
- trudność sprawiło mi...
- myślę, że będę...
- chcę zaproponować, aby...

SYGNALIZACJA ŚWIETLNA

- **Światło zielone** - rozumiem, wiem, potrafię, skończyłem/am zadanie;
- **Światło żółte** - nie wszystko rozumiem, wiem, potrafię, pracuję;
- **Światło czerwone** - nie rozumiem, nie wiem, nie potrafię, potrzebuję pomocy.

SYGNALIZACJA RĘKA

Kciuk w górę - potrafię wyjaśnić to zagadnienie, rozumiem...

Machanie ręką - nie wszystko rozumiem, nie jestem pewien...

Kciuk w dół - nie rozumiem, nie potrafię wykonać zadania...

SAMOOCENA I OCENA KOLEŻEŃSKA

Samooceena pozwala uświadomić sobie, w którym miejscu drogi do założonych celów znajduje się, odpowiedzieć sobie na pytania:

- Ile umiem?
- Czego jeszcze nie umiem?
- Co mam powtórzyć, uzupełnić?
- Co mam zrobić, żeby się jeszcze tego nauczyć?

Ocena koleżeńska służy efektywnej samooceenie, pomaga rozwinąć obiektywizm, uczy współpracy, sposobu udzielania informacji zwrotnej. Uczniowie przekazują sobie wskazówki, co i w jaki sposób można poprawić. Ocena koleżeńska to także doskonałe ćwiczenie na uzasadnianie swoich sądów.

SPRÓBUJ I TY! U NAS SIĘ SPRAWDZA!

Z naszej praktyki szkolnej. Na podstawie <https://ok.ceo.org.pl/>

być może po pół roku czy roku nie zauważymy spektakularnych efektów. Możemy założyć, że pewne działania wprowadzamy stopniowo – po to, aby się nie pogubić i nie zniechęcić.

Kilka pomysłów na działania prowadzone w ramach proponowanej innowacji

Pierwszym krokiem nauczyciela mogłoby być: określanie celów na naszych lekcjach, podawanie kryteriów sukcesu, sprawdzanie efektów i podsumowanie. W procesie edukacyjnym możemy postawić na ciekawe narzędzia, aktywizujące metody służące kształceniu samodzielnego uczenia się. Warto częściej sięgać po projekt edukacyjny, wprowadzać na lekcjach dyskusję, stawiać problemy do rozwiązania, zadawać kreatywne pytania, aby uczeń mógł odkrywać nowe, a także wykorzystywać zdobyte wcześniej wiedzę i umiejętności.

Kolejnym elementem, na który możemy zwrócić uwagę w ramach innowacji, może być prowadzenie OK zeszytu, wykorzystywanie map myśli, notatek graficznych, zapisywania refleksji uczniowskich: po lekcji, po dziale nauczania. Jest to szczególnie ważne dziś, kiedy szkolny zeszyt przedmiotowy, z notatkami dyktowanymi przez nauczyciela, przestał mieć rację bytu, a z drugiej strony wiemy, jak ważną rolę w procesie uczenia się odgrywają notatki. Dzięki takim działaniom uczniowie uczą się samodzielności, są autonomiczni – sami decydują, co jest istotne podczas lekcji, uczą się – stają się bardziej świadomi tego, w jaki sposób to robią.

Refleksja uczniowska w procesie uczenia się, samoocena, wprowadzanie oceny koleżeńskiej lub udzielanie pisemnej informacji zwrotnej opartej na znanych uczniowi kryteriach sukcesu danej lekcji, zadania, kartkówki czy sprawdzianu to niezwykle ważne elementy strategii oceniania kształtującego (szczegóły prezentuje infografika). Ten temat może być kolejnym sposobem na realizację innowacji.

Refleksja polonistek na zakończenie

Naszemu nauczycielskiemu zadaniem jest spojrzenie na ucznia wielopłaszczyznowo. Musimy brać pod uwagę wiele czynników, które wpłyną pozytywnie na jego motywację. Spójrzmy na ucznia przez pryzmat jego potrzeb, dokonajmy indywidualizacji nie tylko procesu nauczania, ale i oceniania. Pomóżmy zrozumieć uczniom wartość nauki, korzyści z posiadania wiedzy, pomóżmy rozwijać

kompetencje kluczowe, które będzie mógł z powodzeniem zastosować w różnych sytuacjach życiowych.

Stawiając ocenę, powinniśmy pamiętać, że powinna ona – w miarę możliwości – precyzyjnie określać wiedzę i umiejętności ucznia, być dla niego czytelnym komunikatem. Właściwa informacja zwrotna ma wspierać rozwój dziecka, a nie hamować go. Motywujemy do uczenia się, nie zniechęcamy. Jaka powinna być ocena, by mówić o jej motywacyjnej funkcji? Poddajemy ten problem pod rozwagę naszych Czytelników. Wiemy, że uczeń powinien wiedzieć, czym jest motywacja. Musi rozumieć, jak ważne jest wykonanie zadania, próba podejścia do niego i wiara, że „ma w sobie moc” do pracy. Uczeń musi być przekonany, że otrzymana ocena wzmocni go, pozwoli mu poprawić swoje błędy, pomyłki, a wszystko to będzie warte poświęconego czasu – dlatego namawiamy do podjęcia innowacyjnego wyzwania. Pomóżmy, dzięki ocenianiu, rozwijać się naszym uczniom – to daje nauczycielowi wielką radość i satysfakcję.

Słowa kluczowe: innowacja, ocenianie kształtujące.

Przypisy:

- ¹ K. Robinson, L. Aronica, *Kreatywne szkoły oddolna rewolucja, która zmienia edukację*, Kraków 2015, s. 155.
- ² <https://ok.ceo.org.pl/strategie-ok> (dostęp: 20.08.2021).
- ³ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20190000373> (dostęp: 20.08.2021).

* * *

Barbara Sykulska – doradca metodyczny ds. języka polskiego szkół ponadpodstawowych w powiecie krakowskim i Krakowie, nauczyciel w technikum, egzaminator OKE. Propagatorka uczenia się przez całe życie, entuzjastka wykorzystywania nowoczesnych technologii w pracy z uczniami.

Agata Wójcik – doradca metodyczny ds. języka polskiego szkół podstawowych w powiatach: olkuskim, miechowskim i proszowickim, nauczyciel w szkole podstawowej. Absolwentka studiów podyplomowych: bibliotekoznawstwo, pedagogika specjalna, organizacja i zarządzanie placówkami pomocy społecznej.

Innowacja z wykorzystaniem TIK w nauce języka obcego „Mistrz słówek z aplikacją Lingos”

Agnieszka Kurnik

Innowacja „Mistrz słówek z aplikacją Lingos” została wprowadzona, aby zniwelować trudności i niechęć do przyswajania nowego słownictwa poprzez tradycyjne „wkuwanie” słówek. Równocześnie idealnie wpisała się w priorytety polityki oświatowej państwa oraz podstawę programową.

Innowacja została skierowana do uczniów klas 3–8 Szkoły Podstawowej im. M. Kopernika w Grabinie (gm. Łapanów), a jej nadrzędnym celem było kształtowanie umiejętności porozumiewania się w języku obcym oraz kształtowanie kompetencji informatycznych, tworząc sytuacje, w których młodzi ludzie świadomie wykorzystują komputer lub smartfon. Do poprawy jakości nauczania słownictwa wykorzystano stronę <https://lingos.pl/>.

Czas wolny, fot. N. Vaitkevich, www.pexels.com

Aplikacja „Lingos” to darmowe narzędzie do efektywnej nauki słownictwa w atrakcyjny i nowoczesny sposób. To innowacja, dzięki której uczniowie uczą się regularnie, osiągają lepsze wyniki w nauce i na dłużej zapamiętują słownictwo. Dostępnych jest kilka wersji językowych. Nauczyciel jest głównodowodzącym – sprawuje kontrolę nad wszystkim, co pojawia się na platformie. Posiada osobny panel, za pomocą którego tworzy wirtualne klasy, dodaje do nich uczniów i tworzy zestawy słów lub korzysta z gotowej bazy. Ponadto, otrzymuje szczegółowe raporty na temat częstotliwości i jakości pracy ucznia, jego wyników, a także słownictwa, które sprawia największe problemy.

Aplikacja wyposażona jest w generator testów online, dzięki któremu nauczyciel na bieżąco może sprawdzać wiedzę ucznia. Konta nauczyciela i ucznia są automatycznie połączone, zatem nie trzeba niczego przysyłać lub używać dodatkowych narzędzi. „Lingos” to też zabawa, podczas której uczniowie podejmują wyzwania, zdobywają odznaki i punkty. Aplikacja wykorzystuje elementy grywalizacji, dzięki czemu samodzielna nauka jest dużo ciekawsza. Zachęca i utrzymuje motywację uczniów do samodzielnej nauki poza zajęciami. W „Lingosie” młodzi ludzie uczą się słownictwa aktywnie, w kontekście, z wirtualnych fiszek, które dodatkowo zostały opatrzone nagraniem mp3 z poprawną wymową. Uczeń od razu wie, gdzie popełnił błąd, musi sam wpisać słowo i skupić się, aby nie zrobić „literówki”. O długości lekcji uczeń dowiaduje się z paska progresu widocznego przez cały czas trwania sesji.

„Lingos” pozwala zindywidualizować proces nauczania. W szkole, klasie, grupie nie zawsze jest to możliwe do osiągnięcia, ponieważ każdy uczy się inaczej. Aplikacja dostosowuje się do ucznia, tworząc jego indywidualny profil pamięciowy. Dzięki wykorzystywanemu systemowi inteligentnych powtórek zapamiętuje, z którymi słówkami uczeń ma większy problem. Dzięki temu użytkownik w kolejnych sesjach nauki musi jeszcze raz zmierzyć się ze słownictwem, które sprawiało mu trudność. Dodatkowym atutem aplikacji jest możliwość podpięcia do profilu dziecka konta rodzica, który może śledzić postępy swojego dziecka.

Analiza ankiet ewaluacyjnych wykazała, że zdecydowana większość uczniów chętnie wykonywała sesje na platformie, a dodawane słownictwo było odpowiednie pod względem trudności. W rozmowach z uczniami można było odczuć, że taka forma nauki słownictwa była dla nich dużo ciekawsza, albowiem sami decydowali o miejscu i czasie wykonywania sesji. Ponadto, zaobserwowano dużo większy przyrost słownictwa wśród

uczniów, co w klasie 8. przełożyło się pozytywnie na wynik egzaminu ósmoklasisty. Biorąc to wszystko pod uwagę, została podjęta decyzja o kontynuowaniu pracy z aplikacją „Lingos” w nowym roku szkolnym.

Przydatne linki:

https://lingos.pl/public/teacher_manual

<https://www.nowaera.pl/niemiecki/blog/innowacja-pedagogiczna-w-szkole>

Słowa kluczowe: nauka słownictwa, aplikacja.

* * *

Agnieszka Kurnik – doradca metodyczny ds. technologii informacyjno-komunikacyjnych MCDN Ośrodek w Krakowie, nauczyciel języka angielskiego i wiedzy o społeczeństwie w SP im. Mikołaja Kopernika w Graniu (gm. Łapanów), przewodnicząca zespołu ds. rozwijania kompetencji kluczowych.

**KAMPAANIA
CZYTANIA**

Rozpoczynamy obchody
70-lecia Pedagogicznej Biblioteki
Wojewódzkiej w Nowym Sączu

**Zwycięzca, który
przeczyta
największą liczbę książek,
otrzyma
nagrodę rzeczową
lub bon upominkowy
o wartości 500 zł**

Kategorie:

- Nauczyciele,
- Studenci,
- Uczniowie szkół podstawowych
- Uczniowie szkół ponadpodstawowych,
- Pozostali Czytelnicy.

Więcej na: www.pbwnowysacz.pl

ZAPRASZAMY!

Innowacja pedagogiczna – przykład projektu „Po co ci te emocje?”

Agnieszka Gietner, Barbara Sykulska, Agata Wójcik

Co wspólnego mają gwiazda i pyłek kwiatu? Ktoś powie: „Niewiele...?”. Pytajnik na końcu oznacza niepewność... To dobrze, bo poszukiwanie i kreatywne myślenie mogą te, jakże odległe, byty połączyć. Poszukiwanie nowych rozwiązań, eksplorowanie świata, w którym żyjemy – to wspaniałe doświadczenia, pozwalające człowiekowi się rozwijać.

Niech „podróżą po wielu lądach” będą nasze lekcje. Pozwólmy uczniom stawać się odkrywcami nowych dla nich obszarów, zasobów. Połączmy treści z wielu dyscyplin naukowych: języka polskiego, fizyki, matematyki, muzyki itp. Spróbujmy uświadomić młodym ludziom zależności między dziedzinami, z których zdobywają wiedzę – będących dla nich często jak wspomniane pyłek kwiatu i gwiazda, niepowiązane ze sobą, odległe od siebie. Wykorzystajmy umiejętności, uruchommy kreatywność. Wspólnie z uczniami przygotujmy coś wyjątkowego – innowacyjny projekt interdyscyplinarny.

Przedsięwzięcie, jakim jest projekt interdyscyplinarny, wyzwoli w uczniach kreatywność, będzie drogą do wyposażenia ich w kompetencje kluczowe, wykształci umiejętność kreowania zmian i pozwoli na naukę poprzez zabawę. Praca nad projektem ułatwi jego uczestnikom wszechstronny rozwój – w projekcie każdy znajdzie dla siebie zadanie na miarę swoich możliwości. Wykształci kompetencje tak przydatne człowiekowi w życiu, rozwinię umiejętności porozumiewania się, wykorzystywania technologii informacyjnych, uczenia się. Stawanie się odpowiedzialnym za własną naukę ... to wartość, jaką zyskuje uczeń pracujący projektowo.

Pamiętajmy, jak ważne jest, aby to nasi uczniowie uczestniczyli w planowaniu projektu, pozwólmy im stworzyć dekalog zespołu (przykład prezentuje infografika). To wymaga od nauczycieli zaufania umiejętnościom uczniów i wiary w ich możliwości. Rolą nauczyciela jest głównie organizowanie i koordynowanie pracy uczniów. Staje

się on dyskretnym przewodnikiem na drogach do wiedzy, umiejętności. Przekonanie młodych ludzi, aby przejęli odpowiedzialność za własną pracę, aby byli aktywni, odkryli możliwość eksplorowania wielu przedmiotów, łączenia ich ze sobą, to klucz do sukcesu.

Dekalog zespołu projektowego. Wykorzystano aplikację Canva.

Zaproponujmy uczniom projekt interdyscyplinarny „Po co ci te emocje?”, łączący język polski i muzykę (pamiętajmy, że przygotowując innowację, możemy zaprosić do współpracy nauczycieli wielu różnych przedmiotów).

Muzyka jako niewerbalny sposób wyrażania siebie daje możliwość odbioru przeróżnych doznań. Może być źródłem kreatywnych zachowań człowieka, inspiracji twórczych. Pomaga w nawiązywaniu kontaktu ze światem, z innymi ludźmi. Muzyka jest bytem wielu składowych. Z jednej strony mocno sformalizowana, określająca formę budowy utworu, instrumentację, epokę i kompozytora, styl, fakturę, z drugiej niedopowiedziana –

określająca w sposób nieoczywisty zarówno emocje tworzącego ją twórcy, jak i odbierającego ją słuchacza. Ten drugi obszar staje się możliwością niezwyklej podróży, do której możemy zaprosić uczniów. Słuchanie muzyki daje możliwość ujawnienia wszystkiego, co utajone, a muzyka staje się symbolem bez określonych i jedynie prawidłowych znaczeń i konotacji, może wywołać emocje albo nie.

Przykład kilku inspiracji projektowych:

a) stwórzmy tablicę emocji literackich i muzycznych danej epoki (narzędzia do wykorzystania: Padlet, <https://pl.padlet.com/>, Wakelet <https://wakelet.com/>);

b) ożywmy bohaterów/artystów, a wraz z nimi emocje. Wyobraźmy sobie, że żyją w naszych czasach:

- napiszmy fragment bloga bohatera/artysty/kompozytora/muzyka/wykonawcy – ważne, aby uzewnętrzniał on jego charakter, pokazywał jego emocje i zachowania (narzędzie do wykorzystania: <https://wordpress.com/>);
- zaprojektujmy Instagramowe konto bohatera/artysty (narzędzie do wykorzystania: https://docs.google.com/presentation/d/1yA9ICWoN5Pdo-d4y7__DxkiOVIhhlkD_aXorhWrnlqE4/template/preview);
- wykonajmy rzeźbę emocji – wybierzmy bohatera/artystę, cytaty, utwór muzyczny, pokażmy emocje bohatera, zilustrujmy go w dowolny sposób: stwórzmy żywe rzeźby (sfotografujmy je, stwórzmy galerię), nagrajmy film... Ważne, aby uchwycić emocje.

Efektem projektu powinien być raport (sprawozdanie) z jego wykonania, omówiony i przedstawiony publicznie. Brzmi zbyt poważnie? Osiągnęliśmy sukces, a on wart jest tego, by się nim dzielić z innymi. Pochwalmy się naszym projektem, wytworami pracy uczniów. Niech to oni – wspólnie ze swoimi projektowymi opiekunami – zadecydują, co będzie publicznym wytworem ich pracy. Mogą to być: prezentacja, foldery, broszury, wystawy, koncerty, spektakle słowno-muzyczne, festiwale prac, filmy, plakaty, kroniki, gry dydaktyczne, konkursy itp. Dobrym pomysłem na podzielenie się pracą, sukcesem, zdobytymi umiejętnościami jest zorganizowanie festynu, wieczoru talentów... I tu postawmy wielokropek. Zadbajmy o to, aby prezentacja uczniowskiej pracy była wyjątkowym wydarzeniem – zaproszmy na

nie przedstawicieli innych szkół, lokalnej społeczności itp. Pamiętajmy, że z pomocą w upowszechnianiu projektu przychodzą nam również technologie i media społecznościowe: Facebook, strona internetowa szkoły.

Ostatni etap projektu to ocena jego rezultatów. Już na wstępie pracy nad nim musimy zastanowić się, czy i w jaki sposób będziemy oceniać uczniów. Rozsądźmy, co jest dla nas ważne, wróćmy do początku, bo to wtedy ustalaliśmy zasady i planowaliśmy działania. W ramach ewaluacji projektu możemy przyznać uczniom dodatkowe punkty i/lub udzielić im informacji zwrotnej (najlepiej pisemnie).

Możemy porozmawiać z uczniami bądź przeprowadzić wśród nich ankietę, w której zamieścimy poniższe pytania:

Czas wolny, fot. G. Barnes, www.pexels.com

- Czego dowiedzieli się o... emocjach, epokach, bohaterach, muzyce itp.?
- Jakie zadania/ funkcje wzięli na siebie?
- W jakim stopniu udało im się te zadania wykonać?
- Jakie cele osiągnęli, jakich nie udało im się zrealizować? Co było tego powodem?
- Co można byłoby zrobić inaczej, czego zabrakło?
- Jak się im pracowało w zespole?

Warto także przedstawić uczniom swoją opinię na temat projektu – wskazać jego mocne i słabe strony. Stanie się ona wskazówką do dalszej pracy, a także do wspólnej i indywidualnej refleksji nad jej efektami w trakcie działań i tuż po zakończeniu projektu. Pamiętajmy, że warto oceniać zarówno produkt – efekt pracy całego zespołu nad projektem, jak i proces jego tworzenia, komunikację, kreatywność, systematyczność itd. Niezastąpiona i niezwykle wartościowa jest samoocena/ocena uczniowska. Ona wiele powie nam o realizacji zadań w czasie projektu, o wspólnej pracy zespołów, a także o zaangażowaniu poszczególnych osób.

Innowacja – interdyscyplinarność, praca metodą projektu. Trudne? Albert Einstein powiedział, że „Wszyscy wiedzą, że czegoś nie da się zrobić, aż znajdzie się taki jeden, który nie wie, że się nie da, i on to zrobi”¹. Od dzieci możemy się wiele nauczyć, nasze innowacje tym bardziej rozbudzą w nich twórczość. To, co oczywiste, nabierze innego wymiaru. Wówczas osiągniemy zamierzony efekt. Stwarzajmy przestrzeń do kreatywnego myślenia, uzewnętrzniania emocji. Bądźmy tymi, którzy nie boją się innowacji. Może nie od razu zmienimy świat, ponieważ jako nauczyciele cele osiągamy raczej małymi krokami. Natychmiastowe spektakularne sukcesy rzadko mają miejsce w naszej pracy. Mimo wszystko nie zniechęcajmy się, zadziwiajmy naszych uczniów, odkrywajmy nowe drogi, pokazujmy to, co nieoczywiste, jak omówione już zestawienie gwiazdy i pyłku kwiatu. Pamiętajmy też, że nie ma lepszego sposobu na to, aby się odważyć na innowację, jak wymiana doświadczeń z praktykami, którzy testują swoje możliwości twórczego myślenia. Zatem czas na Państwa, drodzy Nauczyciele!

Słowa kluczowe: innowacja, projekt, kreatywność.

Przypisy:

- ¹ <http://www.ipi.edu.pl/ciekawostki-ipi/288-albert-einstein-w-cytatach> (dostęp: 8.09.2021).

Bibliografia:

- Gabrielsson A.: *Badanie doświadczenia muzycznego w psychologii muzyki*, [w:] Miklaszewski K., Meyer-Borysewicz M. (red.): *Psychologia muzyki. Problemy, zadania, perspektywy*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Fr. Chopina, 1991.
- Mikina A., Zając B.: *Metoda projektów w gimnazjum. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów gimnazjów*. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiP6_LF8-fyAhWUNuwKHW2CBGMQFno-ECAQQAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.bc.ore.edu.pl%2FContent%2F743&usg=AOvVaw21jKaOBUswc8YEYR1TmP7v (dostęp: 30.08.2021).
- Petty G.: *Nowoczesne nauczanie. Praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców*. Sopot: GWP, 2018.
- Sheridan Ch.L., Radmacher S. A.: *Psychologia zdrowia*. Warszawa: Instytut Psychologii Zdrowia, 1998.
- Szczepanik M.: *Innowacja pedagogiczna w tradycyjnej szkole oraz podczas nauki zdalnej*. <https://blog.ceo.org.pl/innowacja-pedagogiczna-ok-zeszyt-w-tradycyjnej-szkole-oraz-podczas-edukacji-zdalnej/> (dostęp 1.09.2021).

* * *

Agnieszka Gietner – coach, szkoleniowiec, muzykoterapeuta, doradca metodyczny ds. muzyki MCDN Ośrodek w Krakowie, nauczyciel Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 12 w Krakowie.

Barbara Sykulska – doradca metodyczny ds. języka polskiego szkół ponadpodstawowych w Krakowie i powiecie krakowski i Miasto Kraków, nauczyciel w technikum, egzaminator OKE. Propagatorka uczenia się przez całe życie, entuzjastka wykorzystywania nowoczesnych technologii w pracy z uczniami.

Agata Wójcik – doradca metodyczny ds. języka polskiego szkół podstawowych w powiatach: olkuskim, miechowskim i proszowickim, nauczyciel w szkole podstawowej. Absolwentka studiów podyplomowych: bibliotekoznawstwo, pedagogika specjalna, organizacja i zarządzanie placówkami pomocy społecznej.

Innowacja biologiczna

„Tajemnice ludzkiego ciała – gry edukacyjne”

dr Kinga Wierzbicka

Artykuł przedstawia propozycję innowacji biologicznej dla uczniów klasy 7 szkół podstawowych.

Innowacja biologiczna „Tajemnice ludzkiego ciała – gry edukacyjne” została opracowana dla II etapu edukacyjnego, zgodnie z zaleceniami podstawy programowej. Ważnym elementem wpływającym na efektywność nauki uczniów na zajęciach biologii jest możliwość wielokrotnego utrwalania wiedzy w różnorodny sposób. Uczniowie mogą samodzielnie stworzyć grę w oparciu o wiedzę i umiejętności zdobyte z danego działu. Gra wymaga myślenia problemowego, grający muszą więc samodzielnie „wytworzyć” wiadomości potrzebne do grania, a nie korzystać z dostarczonych im informacji przez nauczyciela lub podręcznik¹.

Zakres innowacji

Adresatami innowacji są uczniowie klasy 7 szkoły podstawowej. Czas realizacji innowacji obejmuje rok szkolny 2021/2022. Zajęcia innowacyjne będą się odbywać w ramach lekcji biologii (lekcje powtórzeniowe podsumowujące dany dział), zajęć dodatkowych (wspólne tworzenie gier) oraz samodzielnej pracy w domu (tworzenie gier). Niniejsza innowacja ma na celu łatwiejsze zapamiętanie i zrozumienie wiedzy z zakresu anatomii i fizjologii człowieka. Ma ona zachęcać i motywować uczniów do poznawania budowy i funkcjonowania ludzkich organów oraz ich współdziałania w układach. Ponadto wprowadzenie na lekcji gier wieloosobowych pozwala uczniom na wyłapywanie pomyłek lub błędów innych współgrających oraz pomoc w tłumaczeniu reguł.

Cele innowacji

Uczniowie:

- prezentują swoją wiedzę i opinię;
- formułują wypowiedzi o różnym charakterze;
- formułują informację zwrotną;

- uczą się poprzez pracę z informacją obecną w różnych kontekstach;
- wzbogacają swoją wiedzę o informacje pozyskane od innych uczniów;
- wyrabiają nawyki przestrzegania dyscypliny i reguł gry;
- uświadamiają graczom potrzebę współdziałania i potrzebę podporządkowywania się interesom grupy².

Uczniowie kształtują głównie miękkie kompetencje oraz kompetencje kluczowe.

Metody i formy stosowane na zajęciach:

praca w grupie; gry dydaktyczne.

Propozycja tematów gier dydaktycznych

1. Skóra (domino – dopasowanie pojęć do wyjaśnień)³.
2. Aparat ruchu (puzzle – ryciny szkieletu czaszki, kręgosłupa, kończyn – wydrukowane, porozi-nane, a następnie poukładane w całość)⁴.
3. Układ pokarmowy (lapbook – elementy układu zaznaczone na schemacie i dopasowanie funkcji pełnionych przez poszczególne składowe)⁵.
4. Układ krążenia (plansza z układem krążenia i dopasowanie poprawnych nazw krwiobiegu małego i dużego oraz elementów; domino – dopasowanie pojęć elementów morfotycznych do wyjaśnień)⁶.
5. Układ oddechowy – gra planszowa, memory (dopasowanie pojęcia do definicji)⁷.
6. Układ wydalniczy – labirynt – droga, jaką pokonują produkty przemiany materii⁸.
7. Narządy zmysłów – krzyżówki, rebusy⁹.
8. Rozmnażanie i rozwój – koło fortuny z pytaniami, rozsypanka^{10,11}.
9. Gry we wzajemnym nauczaniu biologii¹².

Propozycja gry planszowej. Na pierwszym etapie konstrukcji nowej gry budujemy planszę, rysując tor. Następnie uczniowie wymyślają przygody, które mogą spotkać grających, oraz ich skutki wyrażone w języku i mechanizmie samej gry¹³.

Pionki, fot. www.pixabay.com

Ewaluacja

W celu uzyskania informacji zwrotnej nauczyciel przeprowadzi ankietę dotyczącą opinii uczniów na temat prowadzonych zajęć oraz rozmowy indywidualne i grupowe z uczniami. Szczegółowa analiza wyników pozwoli ocenić stopień realizacji zamierzonych celów. Działania te pomogą wyciągnąć wnioski, zaplanować pracę i ewentualnie zmodyfikować metody pracy. Podjęta zostanie także decyzja o ewentualnej kontynuacji innowacji w tej grupie.

Przewidywane osiągnięcia (korzyści wdrożenia innowacji) to m.in.: uczniowie zdobywają wiedzę w sposób kreatywny, gdyż tworzą gry dydaktyczne; podnoszenie jakości pracy szkoły poprzez uatrakcyjnienie zajęć.

Podsumowanie

Wprowadzenie na zajęciach gier dydaktycznych stanowi doskonałą okazję do zmobilizowania uczniów nieśmiałych lub niewierzących we własne zdolności. Uczestnicy gry uczą się posługiwania się informacją zwrotną zobrazowaną w formie szablonu. Wprowadzenie pewnych pojęć za pomocą gier może dać lepsze wyniki niż stosowanie metod tradycyjnych. Uczenie się wymaga wysiłku oraz zaangażowania uczącego się. Sposobem na zaangażowanie uczniów może być stosowanie w procesie uczenia gier dydaktycznych, dzięki którym łatwiej jest zdobyć wiedzę i umiejętności¹⁴.

Słowa kluczowe: człowiek, gry dydaktyczne.

Przypisy:

- ¹ <http://uniwersytet.pm.tarnow.pl/images/stories/zasady-tworzenia-gier-dydaktycznych-29-08-2017.pdf> (dostęp: 2.09.2021).
- ² http://www.bc.ore.edu.pl/Content/1058/PRZYR_7_1.pdf (dostęp: 2.09.2021).
- ³ <https://wordwall.net/pl/resource/4324682/biologia/sk%C3%B3ra> (dostęp: 2.09.2021).
- ⁴ <https://opracowania.pl/opracowania/biologia/ruch-uklad-szkieletowy-czlowieka,oid,2224> (dostęp: 2.09.2021).
- ⁵ <https://eszkola.pl/biologia/uklad-pokarmowy-czlowieka-5098.html> (dostęp: 2.09.2021).
- ⁶ <https://wordwall.net/pl/resource/15471197/uk%C5%82ad-kr%C4%85%C5%BCenia> (dostęp: 2.09.2021).
- ⁷ <https://wordwall.net/pl/resource/838925/biologia/uk%C5%82ad-oddechowy-funkcje> (dostęp: 2.09.2021).
- ⁸ <https://wordwall.net/pl/resource/1039559/biologia/uk%C5%82ad-wydalniczy> (dostęp: 2.09.2021).
- ⁹ <https://akademiauczniowska.ceo.org.pl/content/krzy%C5%BC%C3%B3wki-rebuse-i-wzajemne-nauczanie> (dostęp: 2.09.2021).
- ¹⁰ <https://wordwall.net/pl/resource/16292556/biologia/rozmna%C5%bcanie-i-rozw%C3%B3j-cz%C5%82owieka> (dostęp: 2.09.2021).
- ¹¹ <https://learningapps.org/19672751> (dostęp: 2.09.2021).
- ¹² <https://akademiauczniowska.ceo.org.pl/content/gry-we-wzajemnym-nauczaniu-w-biologii> (dostęp: 2.09.2021).
- ¹³ http://www.bc.ore.edu.pl/Content/1004/MAT_2_2.pdf (dostęp: 2.09.2021).
- ¹⁴ <https://lekcjaenter.pl/blog/gry-dydaktyczne-jako-sposob-na-powtarzanie-tresci-i-nie-tylko> (dostęp: 2.09.2021).

Bibliografia:

- Pisarski M.: *Jak wykorzystać gry dydaktyczne w edukacji matematycznej dzieci?*. Warszawa: ORE, 2017.
- Szedzianis E.: *Rozwijanie kompetencji miękkich w edukacji biologicznej*. Warszawa: ORE, 2017.

* * *

Dr Kinga Wierzbicka – doktor nauk biologicznych, doradca metodyczny ds. biologii i przyrody MCDN Ośrodek w Krakowie, nauczyciel przyrody, biologii, fizyki i chemii w SP nr 135 w Krakowie, nauczyciel Uniwersytetu Dzieci, przewodnicząca zespołu matematyczno-przyrodniczego, administrator strony internetowej, recenzent.

Działalność innowacyjna szkoły zawodowej elementem rozwijania u uczniów kompetencji przyszłości

Bogusława Bebak, Monika Wróbel

„Iść za marzeniem, i znowu iść za marzeniem, i tak zawsze, aż do końca” (Joseph Conrad).

Od 1 września 2017 roku przepisy prawa oświatowego obligują szkoły, w tym zawodowe, do podejmowania innowacyjnych rozwiązań w pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej. Oznacza to, że działania innowacyjne powinny wejść do stałej praktyki szkoły, a tym samym pracy każdego nauczyciela. W artykule zachęcamy nauczycieli szkół zawodowych (techników, szkół branżowych I i II stopnia) do podejmowania działań innowacyjnych. W tym celu przedstawiamy przykład innowacji pedagogicznej e-Biznes realizowanej w Powiatowym Zespole nr 4 Szkół Ekonomiczno-Gastronomicznych w Oświęcimiu.

Działalność innowacyjna – ramy prawne

Zadania szkoły zawodowej określone są w różnych przepisach prawnych. Te, które dotyczą działalności innowacyjnej, to m.in.:

1. konieczność zapewnienia kształtowania u uczniów postaw przedsiębiorczości i kreatywności poprzez stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych (Art. 1 pkt 18 ustawy – Prawo oświatowe);
2. obowiązek zapewnienia każdemu uczniowi warunków niezbędnych do jego rozwoju i aktywności, w tym kreatywności (Art. 44 ust. 2 pkt 3 ustawy – Prawo oświatowe);
3. nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły polega m.in. na inspirowaniu nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie

kompetencji uczniów (Art. 55 ustawy – Prawo oświatowe).

Aby sprostać wymaganiom określonym w rozporządzeniu w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego, nauczyciele mianowani realizujący staż na stopień nauczyciela dyplomowanego, mogą opracować i wdrożyć program, innowację (...) powiązane ze specyfiką szkoły, w szczególności na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Należy także zauważyć, że w podstawach programowych, zarówno kształcenia ogólnego dla technikum, branżowej szkoły I stopnia, szkoły branżowej II stopnia, jak i podstawach programowych kształcenia w zawodach znajdziemy wskazania mówiące o konieczności kształtowania u uczniów różnych umiejętności, np.:

- kreatywnego rozwiązywania problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki;
- umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni;
- umiejętność współpracy w grupie i podejmowania działań indywidualnych.

Szkoła zawodowa, aby była miejscem przygotowującym uczniów do satysfakcjonującego w przyszłości zatrudnienia na rynku pracy, powinna kształtować u nich określone umiejętności i kompetencje przyszłości oraz poszerzać ich wiedzę. Raport „Future of skills. Employment in 2030” wskazuje, że w nadchodzących latach na rynku pracy ważne będą umiejętności interpersonalne, społeczne, systemowe i poznawcze. Wśród nich

wymienia się takie kompetencje jak m.in. współdziałanie, kreatywne rozwiązywanie problemów, myślenie logiczne i krytyczne, ocena i podejmowanie decyzji. Można je kształtować także przez realizację innowacji pedagogicznych.

Czym jest działalność innowacyjna?

Według *Słownika języka polskiego* PWN „Innowacja to wprowadzenie czegoś nowego”. Innowacją pedagogiczną jest nowatorskie rozwiązanie programowe, organizacyjne lub metodyczne prowadzone w danej szkole zawodowej; jest to przekształcanie rzeczywistości edukacyjnej zgodnie z jej podstawowym założeniem, czyli wspieranie ucznia w jego rozwoju. Należy pamiętać, że działalność innowacyjna musi koncentrować się na uczniu – musi być dla niego użyteczna. Efektem podejmowanych działań powinny być trwałe, pozytywne zmiany w szkole zawodowej, które innowację wprowadziły.

Z przytoczonej powyżej definicji wynika podstawowy podział innowacji na:

- programowe; mogą one dotyczyć zmian treści lub struktury programów kształcenia w zawodzie, ale nauczyciele mogą opracować autorski program nauczania;

Wycieczka do Comarch SA w Krakowie, fot. M. Wróbel

- organizacyjne, które związane są z doskonaleniem metod nauczania, uczenia się oraz z warsztatem pracy nauczyciela,
  - metodyczne – mogą dotyczyć współpracy, np. współpracy szkoły z innymi instytucjami.
- Aby działanie nazwać innowacją pedagogiczną, musi ono być:

- CELOWE, czyli należy jasno określić cele i przewidywane efekty;
- ZAPLANOWANE – należy ustalić harmonogram działań na okres realizacji przedsięwzięcia;
- KONTROLOWANE, czyli poddane ewaluacji;
- ZORGANIZOWANE – należy przewidzieć niezbędne zasoby ludzkie, finansowe, materialne,
- poddane EWALUACJI;
- ODMIENNE od powszechnie obowiązujących w szkole.

Należy pamiętać, że działalność innowacyjna nie może być akcyjna, powinna być naturalnym elementem pracy każdego nauczyciela, nie tylko nauczycieli przedmiotów zawodowych. Warto także odpowiedzieć na pytanie: Czy każda zmiana jest innowacją? Myślę, że odpowiedź nie będzie zaskoczeniem: Nie każda zmiana jest innowacją, ale każda innowacja jest zmianą.

O czym należy pamiętać?

Decyzję o wprowadzeniu rozwiązań innowacyjnych podejmuje dyrektor, wyrażając lub nie wyrażając zgody. Innowacja wdrażana w szkole nie może naruszać uprawnień ucznia do bezpłatnej nauki. Innowacje wymagające przyznania szkole dodatkowych środków budżetowych mogą być realizowane przez nauczycieli po wyrażeniu zgody przez organ prowadzący na ich sfinansowanie. Przygotowując innowację pedagogiczną, warto zastanowić się, czy są instytucje, fundacje, stowarzyszenia lub instytucje np. naukowe, które mogą wesprzeć w jej realizacji. Jeżeli tak, to może warto zacząć z nimi współpracę i dzięki niej skuteczniej osiągać cele podejmowanych działań innowacyjnych?

Innowacja w technikum – przykład dobrych praktyk

Autorkami innowacji pedagogicznej „E-biznes” w Powiatowym Zespole nr 4 Szkół Ekonomiczno-Gastronomicznych w Oświęcimiu były Monika

Wróbel i Anna Kamińska, nauczycielki przedmiotów zawodowych ekonomicznych. W ramach innowacji realizowanej w latach 2017–2020 odbyło się wiele wydarzeń, których celem było wprowadzenie młodych ludzi do tematyki *e-commerce* oraz zintegrowanie uczniów wszystkich klas uczących się zawodu technik ekonomista z całej szkoły.

Szkoła zawodowa powinna kształtować u uczniów określone umiejętności i kompetencje przyszłości

Do najważniejszych wydarzeń w ramach innowacji pedagogicznej e-Biznes należały:

- nawiązanie współpracy z firmą Shoper, która umożliwiła uczniom utworzenie przez nich sklepów internetowych;
- udział w wycieczce przedmiotowej do firmy Shoper. Spotkanie z pracownikami. Udział w warsztatach, prezentacja przez uczniów swoich sklepów internetowych;
- spotkanie z doradcą zawodowym: udział w seminarium na temat plusów i minusów pracy w e-biznesie oraz udział w warsztatach „Mój wizerunek w mediach społecznościowych”;
- udział w pikniku dla ekonomistów z całej szkoły. Uczniowie pracowali w grupach, a jej efektem były wypracowane pomysły na własny biznes. Uczniowie przedstawiali je graficznie i uzasadniali merytorycznie. Wykazali się przy tym ogromną kreatywnością;
- udział VII Seminarium Edukacyjnym dla Młodych Ekonomistów organizowanym przez firmę COMARCH w Krakowie. W programie seminarium odbyły się wykłady i spotkania z praktykami biznesu;
- udział w warsztatach dotyczących konfigurowania sklepów internetowych przygotowanych przez firmę Shoper z Krakowa. Pracownicy firmy Shoper przeprowadzili instruktaż związany z konfiguracją swoich sklepów w sali komputerowej PZ4SEG w Oświęcimiu.

Do realizacji opisanego przedsięwzięcia udało się pozyskać sponsorów, dzięki którym udział w wydarzeniach dla uczniów był bezpłatny. Młodzi ludzie mieli możliwość otrzymania voucherów i nagród za zaangażowanie w udział w innowacji. Dzięki współpracy z firmą Shoper każdy z ekonomistów po zakończeniu innowacji pedagogicznej

oprócz wiedzy teoretycznej i umiejętnościom praktycznych z zakresu e-Biznesu ma już założony swój sklep internetowy. Kolejny krok należy do uczniów. Teraz potrzeba już tylko ich chęci, zaangażowania, wdrożenia w życie pomysłu; tak mogą rozpocząć swoją karierę zawodową.

Czy szkoła zawodowa jest szkołą innowacyjną, nowatorską? Czy szkoła zawodowa może być szkołą innowacyjną? Odpowiedź jest prosta. Tak, jest i może być, ale wymagane jest spełnienie kilku warunków, np. wzajemnej komunikacji i szacunku między nauczycielami oraz dyrektorem i jego pracownikami, relacji opartych na współpracy, odwagi i zaangażowania nauczycieli, angażowania rodziców oraz poznania potrzeb uczniów, poszukiwania i rozwijania ich talentów, otwartości na informacje i na zmiany. Zachęcamy nauczycieli szkół zawodowych do podejmowania różnych aktywności na rzecz uczniów, w tym opracowywania i wdrażania przedsięwzięć innowacyjnych.

Słowa kluczowe: szkoły zawodowe, innowacje, kompetencje przyszłości, e-biznes.

Bibliografia:

- Królikowski J.: *Klimat społeczny sprzyjający innowacyjności*, „Dyrektor Szkoły” nr 8/2019.
- Sykut M.: *Podróż ku innowacjom, czyli jak przygotować się do realizacji działań innowacyjnych w szkole*, „Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny. Meritum” nr 1/52/2019.

Netografia:

- <http://umiejetnosci2030.pl/> (dostęp: 5.09.2021).
- <https://edukacja.powiat.oswiecim.pl/news/808/167/Ekonomi%C5%9Bci-na-warsztatach-z-e-biznesu/d-news-detail.html> (dostęp: 7.09.2021).
- <https://faktyoswiecim.pl/dzieje-sie/edukacja/uczniowie-ekonomika-praktycznie-uczyli-sie-e-biznesu-foto/> (dostęp: 7.09.2021).
- <https://www.youtube.com/watch?v=zC8w-4PnwvU> (dostęp: 5.09.2021).

* * *

Bogusława Bebak – nauczyciel konsultant MCDN Ośrodek w Oświęcimiu.

Monika Wróbel – nauczyciel doradca metodyczny MCDN Ośrodek w Oświęcimiu.

Zwinna edukacja

Jarosław Durszewicz

Rozmawiając o zwinności w szkole z naszej perspektywy, nie mówimy o zwinnym nauczaniu, lecz o zwinnej organizacji pracy nauczycieli, która umożliwia przygotowanie efektywnego procesu uczenia się uczniów.

Zwinna edukacja to propozycja dla dyrektorów, którzy chcą poprowadzić swoją placówkę w kierunku „turkusowej organizacji” [konceptcja turkusowej organizacji zakłada, że pracownicy doskonale wiedzą, co, jak i kiedy robić i nie potrzebują do tego przełożonych – przyp. red.], zastosować rozproszone przywództwo i poprawić relacje oraz efektywność swoich działań. Zwinna organizacja pracy polega na utworzeniu małych (złożonych od 3 do 9 osób) interdyscyplinarnych zespołów, mających kompetencje do realizacji wszystkich zaplanowanych zadań stojących przed szkołą. Akcent kładziemy tutaj na słowo *wspólnie*, gdyż takie właśnie planowanie pracy i określanie celów rozwojowych dla placówki na dany rok jest istotą zwinnego działania. Zespoły te to oparte na wartościach SCRUM [Scrum to zwinne (Agile) podejście do tworzenia nowych produktów i usług – przyp. red.] i relacjach między pracownikami systemy „samozarządzania”, których podstawową cechą jest skuteczność działania.

Zwinność to umiejętność wyznaczania małych, bezpośrednich celów i oceniania postępów po osiągnięciu każdego z nich. Jak twierdzi Robert C. Martin, pomysł ten pojawił się, w momencie „gdy ludzie pierwszy raz zdecydowali się współpracować ze sobą dla osiągnięcia pewnego celu”. **Zwinność w szkole** to odpowiedź na wyzwania współczesnego świata, w którym kierując się zasadą Czerwonej Królowej, „trzeba biec, aby pozostać w tym samym miejscu”. Zwinność w szkole to: realne ograniczenie niepotrzebnej dokumentacji; przejrzystość działań i proste ich monitorowanie; nastawienie na relacje; realizacja wspólnie zaplanowanych celów; równomierne rozłożenie zadań; zaangażowanie wszystkich nauczycieli do realizacji zadań; skupienie na organizacji procesu uczenia się uczniów.

Dzięki projektowi „Zwinna Szkoła” (<https://zwinnaedukacja.pl/>) można wdrożyć ideę zwin-

nej edukacji w swojej placówce. Wspomniany projekt powstał w 2021 roku z inicjatywy Instytutu Zwinnej Edukacji powołanego przez Fundację Szkoła Bez Ocen. W projekcie tym proponowane jest wsparcie dyrektorów w zarządzaniu zespołem nauczycieli i zmianą w organizacji oraz nauczycieli w pracy zespołowej i organizacji procesu uczenia się uczniów. Celem projektu jest zwiększenie skuteczności działań i efektywności szkoły. Zwinne metodyki (Agile) od wielu lat funkcjonują w biznesie, co pozwala na skuteczny rozwój przedsiębiorstw. Opierają się one na „Zwinnym Manifestie” powstałym w 2001 roku, który w roku 2020, po wielu rozmowach ze środowiskami edukacyjnymi, dostosowano do potrzeb placówek edukacyjnych.

Innowacyjnej adaptacji jednej ze zwinnych metodyk SCRUM do edukacji dokonała Justyna Cholewińska w 2011 roku. Do dziś za ich pomocą z powodzeniem zarządza dwoma placówkami i inspirowanie innych dyrektorów szkół i przedszkoli do wprowadzenia zmian. Zarządzanie poprzez SCRUM realizuje już kilkanaście placówek oświatowych na terenie kraju, w wielu szkołach prowadzone są działania wdrożeniowe. Dyrektorów placówek urzeka prostota rozwiązań i ich skuteczność. Przejrzystość planowania i realizacji wszystkich zadań szkoły/przedszkola pozwala na ich bieżące monitorowanie i korygowanie w razie potrzeb. Wielką wartością jest postawienie na relacje i zaangażowanie do działania wszystkich nauczycieli.

Słowa kluczowe: zwinna edukacja, SCRUM.

* * *

Jarosław Durszewicz – ekspert, trener, nauczyciel, dyrektor szkoły, założyciel Fundacji Szkoła Bez Ocen i współzałożyciel (razem z Justyną Cholewińską) Instytutu Zwinnej Edukacji, działającego przy Fundacji.

Młody Lean Lider. Bądź pożądanym członkiem zespołu firmy europejskiej

Joanna Czerska

Jak pomożemy naszym uczniom odkrywać nowe możliwości w jednym z najbardziej transformacyjnych okresów w historii ludzkości? Będziemy dążyć do tego, by przewodzili zmianom, czy też pozwolimy na to, by to zmiany nimi kierowały? Niech nasi uczniowie nie będą sterowani przez zmianę. Niech staną się jej twórcami! Aby przygotować ich do tego wyzwania, Fundacja Lean Education opracowała bezpłatny program Młody Lean Lider.

Lean. Co to jest?

Lean to angielskie słowo określające, wykreowaną wiele lat temu przez Japończyków z firmy Toyota, koncepcję nieustającego doskonalenia siebie (z jap. *Kaizen*) w celu nabycia zdolności do kreowania ciągłego rozwoju otoczenia, w którym funkcjonujemy (z jap. *Kairyo*): procesów, organizacji, relacji i technologii. To koncepcja, która mówi, że wszystko, co robimy, ma wpływ na innych i nasze otoczenie, a zatem nasz rozwój będzie źródłem rozwoju świata, w którym żyjemy. Koncepcja Lean zbudowana jest na ogromnym poszanowaniu człowieka jako jednostki i wartościach, jakimi kierujemy się we współpracy z innymi. Są one warunkiem tworzenia środowiska do prawidłowego rozwoju jednostki. Jednocześnie Lean zakłada, że każdy z nas ma ogromny potencjał, musimy tylko go odkryć, ucząc się i rozwijając.

Japończycy postanowili spisać podstawy ciągłego rozwoju i opracowali 10 zasad Kaizen, które na potrzeby programu Młody Lean Lider nazwalismy **10 zasadami Lean Thinkera**, czyli osoby, która nie tyle przestrzega tych 10 zasad, ale stosuje je w każdym swoim działaniu:

1. Porzuć stare zasady myślenia i działania – szukaj nowych!
2. Myśl o sposobach, by pierwsze (porzucenie starych zasad myślenia i działania) stało się możliwe.
3. Nie rób wyjątków!
4. Szukaj najprostszego rozwiązania, nie najlepszego.

5. Błędy naprawiaj od razu.
6. Używaj rozumu, a nie portfela.
7. Widzisz problemy – masz możliwości.
8. Szukaj źródła problemu.
9. Szukaj pomysłów, angażując innych.
10. Doskonalenie nie ma końca.

Powyższe 10 zasad jest fundamentem Programu Młody Lean Lider oraz zaprojektowanych w nim lekcji, materiałów dydaktycznych, a także wyzwań, jakie program stawia przed uczniami. A twórcami programu są praktycy Lean Management, czyli osoby, które na co dzień w swojej pracy zajmują się rozwijaniem organizacji i jej członków.

Założenia programu Młody Lean Lider

Pomimo braku jakiegokolwiek dofinansowania i dzięki wsparciu przedsiębiorstw, które przekazują nam swoje produkty, nasz program jest bezpłatny dla nauczycieli i ich uczniów. Jedynymi kosztami, jakie wiążą się z realizacją programu, są materiały do lekcji (papier, flamastry, nożyczki, taśma klejąca itp.) oraz dojazd na rozgrywki. Do programu zapraszamy młodzież szkół podstawowych, zawodowych, liceów oraz techników w wieku 13–19 lat. A część turniejowa programu realizowana jest w dwóch kategoriach wiekowych: szkoła podstawowa i szkoła średnia.

Działamy na etapie edukacji szkolnej, ponieważ z naszego doświadczenia zawodowego wiemy, że zmiany postaw u dorosłych są bardzo trudne do przeprowadzenia. Psychologia rozwojowa wska-

zuje, że okres dojrzewania to czas poszukiwania wzorców i autorytetów. To także czas kreowania własnej tożsamości i wyboru, jaką osobą chcę być. Zmiany zachodzące w wieku dorastania dotyczą sfery poznawczej, interakcji społecznej, emocji i świadomości „ja”. Nasz program oferuje uczniom możliwość odkrycia, w jaki sposób kształtować procesy myślowe w sposób planowany, ukierunkowany i systematyczny. W toku zajęć z młodymi ludźmi rozwijamy zdolność analizy i syntezy, myślenia abstrakcyjnego i logiczno-dedukcyjnego. Mając świadomość zwiększonej emocjonalności w okresie adolescencji, pracujemy z uczniami nad zwiększeniem ich uważności na drugiego człowieka oraz wzmacniamy poczucie przynależności do zespołu, a także odnajdywania swoich ról w zespole.

Nasz program edukacyjny został skonsultowany z zespołem profesorów psychologii Uniwersytetu Gdańskiego, którzy wskazali na konieczność cyklicznego oddziaływania na uczniów w celu systematycznego rozwijania i utrwalenia postaw oraz zachowań. Jednocześnie zestaw wiedzy, który potrzebujemy przekazać, by wykreować niezbędne kompetencje, wymaga czasu na jej zdobywanie i praktyki na przełożenie wiedzy na umiejętności. Dlatego program odbywa się na przestrzeni całego roku szkolnego (przez 10 miesięcy), aby dokonać w postawach uczniów trwałych zmian i zapewnić, że zdobyta wiedza będzie mogła zostać przełożona na praktykę.

Jednocześnie dbamy o to, by metody pracy z uczniami wykorzystywały zaangażowanie emocjonalne. Gry, skecze, piosenki oraz możliwość prezentacji wyników na dowolnie wybrany przez grupę sposób, powodują, że uczniowie dobierają metody pracy do swoich możliwości i umiejętności, w tym realizacji potrzeby zwykłej radości. Wykorzystujemy również naukę poprzez wyzwania, która to koncepcja została określona jako skuteczna w procesie dydaktycznym.

Struktura programu

Pełny program realizowany jest przez cały rok szkolny w postaci 27 lekcji trwających po 45 min. Program może być realizowany w ramach lekcji orientacji zawodowej, doradztwa zawodowego, przedsiębiorczości, lekcji wychowawczych, lekcji ekonomii w praktyce, czy też zajęć dodatkowych lub **innowacji programowej**. Każdy rok szkolny to nowa

edycja, z nowymi wyzwaniami dla uczniów. Każdego roku zmieniamy temat wiodący programu i grę symulacyjną. Były edycje, w których żeglowaliśmy przez Morze Mudy (z jap. *Muda*: ‘marnotrawstwo’), budując unikalne tratwy, podbijaliśmy Wszechświat Doskonałości, wytwarzając rakiety bądź doskonaliliśmy komunikację komandosów, dostarczając im samodzielnie zaprojektowane telefony komórkowe. Program realizowany jest w postaci 27 zajęć lekcyjnych oraz równolegle turnieju, mającego na celu wyłonienie 10-osobowej grupy najlepszych w Polsce Młodych Lean Liderów danej edycji.

Wsparcie dla nauczycieli

Warunkiem skorzystania ze szkoleń i wsparcia dla nauczycieli jest przystąpienie do ogólnopolskiego programu Młody Lean Lider (<https://www.leaneducation.pl/dolacz-do-programu>). Nauczyciel przystępujący do programu otrzymuje hasło dostępowe do stale doskonalonych materiałów w wersji elektronicznej: scenariuszy lekcji, prezentacji do lekcji, zestawów niekomputerowych, edukacyjnych gier symulacyjnych i kart pracy, filmów instruktażowych do lekcji, naszego autorskiego Poradnika Młodego Lean Lidera dostarczającego podstawowej wiedzy z zakresu lean.

W toku pracy w programie każdy nauczyciel ma przydzielonego koordynatora regionalnego, którego zadaniem jest zapewnienie wsparcia merytorycznego, organizacyjnego i mentalnego w toku realizacji programu. Jednocześnie raz w miesiącu organizujemy spotkania on-line dla nauczycieli, by zapewnić możliwość wymiany doświadczeń i odpowiadać na pojawiające się wyzwania. Istotnym elementem programu jest cykl bezpłatnych szkoleń dla nauczycieli, z których pierwsze zaczynają się na początku września. Więcej informacji o programie: www.leaneducation.pl oraz na kanale YouTube www.youtube.com/c/LeanEducation

Słowa kluczowe: program Młody Lean Lider.

* * *

Joanna Czerska jest praktykiem Lean Management z ponad 20-letnim doświadczeniem zawodowym, wykładowcą Politechniki Gdańskiej z wykształceniem pedagogicznym, autorką 4 książek na temat Lean Management oraz współautorką i redaktorką e-booka *Poradnik Młodego Lean Lidera*, skierowanego do uczniów biorących udział w programie.

Uczniowie Zespołu Szkół nr 1 z Olkusza na praktykach w Hiszpanii

Iwona Rams

Popularny „Mechanik” realizował w okresie 1.09.2019–31.08.2021 projekt dofinansowany z Funduszy Europejskich „W drodze po lepszy zawód – drugi przystanek Sewilla” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) akcja „Międzynarodowa mobilność edukacyjna uczniów i absolwentów oraz kadry kształcenia zawodowego”.

Celem projektu było podniesienie kompetencji zawodowych i językowych uczniów ZS nr 1 im. S. Staszica w Olkuszu, aby zwiększyć ich szanse na wykonywanie pracy zawodowej i aktywne funkcjonowanie na zmieniającym się rynku pracy w kraju i za granicą po ukończeniu szkoły. Była to nieoceniona inwestycja w karierę zawodową uczniów i niestereotypowa innowacja pedagogiczna, która znacząco podniosła jakość pracy szkoły.

W latach 2019–2021 „Mechanik” zrealizował trzy Mobilności w ramach programu. W Mobilności I (25.01.2020–08.02.2021) wzięło udział 21 uczniów klasy technik mechatronik. Uczestnicy, oprócz praktyk zawodowych, mieli okazję zwiedzić m. in. Seville, Gibraltari i Cordobę. „Dowiedziałem się wielu rzeczy na temat programowania i budowania robotów. Firma, w której odbywałem praktykę, dawała nam niesamowite i wymagające za-

dania, które rozwijały nasze kreatywne myślenie i umiejętności techniczne (...). Praktyka w Hiszpanii była bardzo ciekawym doświadczeniem. Pracownicy byli bardzo przyjaźni i zawsze pomagali nam, gdy mieliśmy problemy. Bardzo dużą zaletą było to, że mogliśmy sami programować roboty i nadawać im takie funkcje, jakie chcieliśmy. (...) Podczas mojej praktyki w Hiszpanii najbardziej podobało mi się to, że poszerzyłem swoją wiedzę na temat robotów, programowania i budowania ich. Poznaliśmy różne techniczne języki używane w robotyce. Była to dla mnie wspaniała przygoda (...). Firma była bardzo ciekawa i prowadziła interesujące praktyki. Podobało mi się podejście prowadzących do nas i to, że można było się z nimi dogadać po angielsku” – to niektóre opinie uczniów, którzy uczestniczyli w Mobilności I.

W dniach 15.02.2021–14.03.2021 realizowana była Mobilność II, w której brało udział 20 uczniów (3 techników chłodnictwa i klimatyzacji, 3 techników elektryków, 8 techników logistyki, 3 techników mechaników, 3 techników pojazdów samochodowych). Oto niektóre wrażenia uczniów po praktykach: „Byłem bardzo zadowolony z mojej praktyki. Nic bym w niej nie zmienił. Lubiłem kontakt z pracownikami i zadaniami, które wykonywałem. (...) W firmie, w której pracowałem, panowała bardzo miła atmosfera. Miałem dobry kontakt z ludźmi, którzy tam pracowali. Znajdowaliśmy także czas na rozmowy o zwykłych sprawach z życia codziennego. (...) Każdego dnia uczyłem się nowych metod naprawy samochodów. (...) Do moich zadań należało utrzymanie magazynu, robienie logotypów

Robotyka, fot. J. Kulig

na kosztach i wykonywanie prostych zadań w Excelu. Nasz szef był bardzo pomocny i uprzejmy (...). Pobyt w Hiszpanii łączył pracę z przyjemnościami, jak zwiedzanie Sewilli, Granady, Gibraltaru i Cordoby.

W Mobilności III (24.04.2021–22.05.2021) uczestniczyło 20 uczniów klas trzecich, prezentujących zawody: technik architektury krajobrazu (1 osoba), technik elektryk (3 osoby), technik logistyk (7 osób), technik mechanik (2 osoby), technik mechatronik (6 osób), technik pojazdów samochodowych (1 osoba). Mobilność III odbywała się w okresie pandemii, dlatego też podczas przygotowań oraz pobytu w Hiszpanii uwzględniono wszelkie zasady bezpieczeństwa. Atrakcje, jakie były udziałem uczniów, to m.in.: wycieczka do Malagi (punkt widokowy, zwiedzanie miasta, plażowanie), pobyt w Seville (m.in. Metropol Parasol, stadion FC Sevilla, Muzeum Sztuk Pięknych utworzone w budynku XVII-wiecznego klasztoru, Plac Hiszpański, przepiękne parki), wycieczka do Kadyksu (plażowanie nad oceanem, zwiedzanie zabytków), starożytne miasto Italika z ruinami amfiteatru i mozaikami; zabytki i interesująca architektura Cordoby – najcieplejszego miasta Europy, niezapomniane wieczory z regionalną kuchnią tapas.

Zdobyte umiejętności zawodowe i językowe, zawarcie nowych znajomości, gry terenowe, relaks, świętowanie urodzin uczestników wyjazdu, fascynujące niespodzianki, prezenty, klimat kawiarenek, zakup upominków, degustacja lokalnych pyszności, rozgrywki piłkarskie, piękna pogoda, niekończące się, pasjonujące wieczorne rozmowy z opiekunami wyjazdów i wspaniała atmosfera to niezapomniane wrażenia z pobytu w Hiszpanii. Tego nie da się opowiedzieć. Trzeba po prostu tam być i samemu przeżyć tę niesamowitą przygodę.

Uczestnicy projektu, po jego zakończeniu, zdobyli nowe oraz podnieśli dotychczasowe umiejętności i kompetencje, wśród których można wymienić m.in.: umiejętność tworzenia profesjonalnych relacji zawodowych z pracownikami i ze społecznością lokalną; umiejętność prezentowania fachowego podejścia i nastawienia do pracy; umiejętności komunikacyjne w językach angielskim i hiszpańskim; umiejętność okazywania pewności siebie i prezentowania siebie jako profesjonalisty w zawodzie; umiejętność

pracy w grupie oraz okazywania własnej inicjatywy; wzmocnienie swojej samooceny; konkretne umiejętności zawodowe.

Przytoczmy opinię organizacji pośredniczącej o uczestnikach szkoły we wszystkich mobilnościach: „uczestnicy zdobyli bardzo potrzebne doświadczenie zawodowe za granicą, które jest niezwykle cenione, a czasami nawet specjalnie wymagane przez dzisiejszych pracodawców; nie mamy wątpliwości, że nasi stażyści wykorzystają nową wiedzę i doświadczenie w obecnej pracy w kraju ojczystym lub zwiększą swoje szanse na rynku pracy i olśnią przyszłych potencjalnych pracodawców; ponadto, stażyści nauczyli się podstaw języka hiszpańskiego, potrafili pracować w środowisku wielokulturowym i wykazali się umiejętnością pracy indywidualnej, jak i w zespole; stażyści byli zaangażowani w projekt i osobiście zainteresowani tym, w czym brali udział”.

Uczestnicy projektu otrzymali pakiet stosownej dokumentacji, który z pewnością ułatwi im start w przyszłej karierze zawodowej: certyfikat potwierdzający odbycie stażu w ramach projektu systemowego „Ponadnarodowa mobilność uczniów i absolwentów oraz kadry kształcenia zawodowego” realizowanego przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach środków Europejskiego Funduszu Społecznego Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój; certyfikat ukończenia kursu języka hiszpańskiego; dokument Europass mobilność; indywidualną Kartę Oceny Efektów Kształcenia z punktacją w systemie ECVET.

Pobyt w przepięknej Hiszpanii był niezwykłą i niezapomnianą przygodą życia, która zostanie we wspomnieniach uczestników na zawsze. Koordynatorem projektu jest Edyta Dołęga, wicedyrektor Zespołu Szkół nr 1 w Olkuszu.

Słowa kluczowe: PO WER, mobilności, innowacja pedagogiczna.

* * *

Iwona Rams – nauczyciel dyplomowany Zespołu Szkół nr 1 w Olkuszu. Absolwentka filologii polskiej Uniwersytetu Śląskiego.

Savoir-vivre, czyli zasady dobrego wychowania (scenariusz zajęć dla klasy 7)

Edyta Stolińska

Przedstawiam scenariusz zajęć wychowania do życia w rodzinie (z możliwością wykorzystania na godzinie wychowawczej) w trybie online, można oczywiście skorzystać z niego również stacjonarnie, z wykorzystaniem narzędzi TIK.

Temat: *Savoir-vivre*, czyli zasady dobrego wychowania.

Forma pracy i liczebność grupy: indywidualna, praca grupowa.

Cele: ogólny – uświadomienie uczniom, że zasady dobrego wychowania służą budowaniu relacji z innymi ludźmi; szczegółowy – uczeń wie, co to jest *savoir-vivre*, potrafi zachowywać się w miej-

scach publicznych, rozumie, że ucząc się dobrego wychowania, przygotowuje się do życia z ludźmi.

Czas trwania zajęć: 30–45 min.

Metody: miniwykład, pogadanka, film, refleksja.

Materiały i pomoce dydaktyczne: film, piosenka, słownik, myśl, test, strony internetowe: www.youtube.com, www.quizizz.com, narzędzie TIK Kahoot.it.

Przebieg zajęć:

„Mam nadzieję, że nie będę przeszkadzać... Chciałem po prostu powiedzieć dzień dobry!” Antoine de Saint-Exupéry.

1. Wprowadzenie.

SAVOIR-VIVRE (wym. „sawuar wiwr”) to znajomość zwyczajów i form towarzyskich, reguł grzeczności. *Savoir-vivre* oznacza sztukę życia (*savoir* znaczy ‘wiedzieć’, *vivre* znaczy po prostu ‘żyć’).

2. Film YT pt. *5 sposobów na SAVOIR-VIVRE*; <https://www.youtube.com/watch?v=vCpOmBdSXmM>

3. Piosenka YT *ZoZi SAVOIR-VIVRE*; <https://www.youtube.com/watch?v=8PGR50vcJgl>

4. Pogadanka na temat: *Ja i moje savoir-vivre*. Refleksja: *savoir-vivre* to oczywiście zasady dobrego wychowania, dobre maniere.

5. Rozmowa kierowana (z podziałem na dwie grupy: dziewczynki i chłopcy) do słów piosenki *Gdzie ci... dżentelmeni? Prawdziwi tacy? Orły, sokół, herosy! Gdzie ci... dżentelmeni? Gdzie oni są? Gdzie oni są?* (w oryginale „mężczyźni” – nie „dżentelmeni”, piosenka skomponowana przez W. Korcza do słów J. Pietrzaka, z repertuaru D. Rinn).

Grupa, fot. www.pexels-fauxels.com

6. Test na temat *savoir-vivre* (link do testu: <https://create.kahoot.it/share/test-n-t-savoir-vive/dd0ac2f7-f85e-4d04-b58d-234d6abf4af0>).

1) *Savoir-vivre* oznacza:

a) **sztukę życia**

b) sztukę słowa

c) sztukę słuchania

2) Kiedy obowiązuje nas *savoir-vivre*?

a) w Święta

b) **zawsze i wszędzie**

c) jak nam się chce

3) Po której stronie talerza układamy widelec?

a) prawej

b) **lewej**

c) kładziemy na talerz

4) Z jakiego języka wywodzi się słowo *savoir-vivre*?

a) włoskiego

b) **francuskiego**

c) portugalskiego

5) Strój należy dostosować odpowiednio do okoliczności:

a) **prawda**

b) fałsz

6) W kinie/teatrze rozmawiamy, jemy, wstajemy:

a) prawda

b) **fałsz**

7) Kto z reguły ma pierwszeństwo?

a) **kobieta**

b) mężczyzna

8) W miejscach publicznych słuchamy głośnej muzyki:

a) prawda

b) **fałsz**

9) W autobusie/pociągu ustępuję miejsca starszej osobie:

a) **prawda**

b) fałsz

10) Kiedy ktoś mówi...

a) przerywam

b) **nie przerywam**

11) Ucząc się dobrego wychowania, przygotowujemy się do życia z ludźmi:

a) **prawda**

b) fałsz

Na zakończenie.

Złote zasady zachowania to klucz do przyjaźni i szacunku innych – **zasady *savoir-vivre'u*** to: uśmiech, uprzejmość, życzliwość, punktualność, dyskrecja, lojalność, grzeczność.

Słowa kluczowe: narzędzia TIK, *savoir-vivre*.

Bibliografia:

- Charczuk B.: *Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Scenariusze zajęć dla klasy 7*. Kraków: Wydawnictwo Rubikon, 2017.
- Kopaliński W.: *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*. Warszawa: Wydawnictwo Wiedza Powszechna, 1994.
- Król T.: *Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla klasy 7*. Kraków: Rubikon, 2017.

Netografia:

- cytaty.pl (dostęp: 27.04.2021).
- *5 sposobów na SAVOIR VIVE*; <https://www.youtube.com/watch?v=vCpOmBdSXmM> (dostęp: 27.04.2021).
- <https://create.kahoot.it/share/test-n-t-savoir-vive/dd0ac2f7-f85e-4d04-b58d-234d6abf4af0> (dostęp: 27.04.2021).
- <https://quizizz.com/admin> (dostęp: 21.04.2021).
- <https://www.youtube.com/watch?v=vCpOmBdSXmM> (dostęp: 21.04.2021).
- <https://www.youtube.com/watch?v=8PGR50vcJgI> (dostęp: 21.04.2021).
- myśli.pl (dostęp: 27.04.2021).
- ZoZi SAVOIR-VIVRE (zasady dobrego zachowania); <https://www.youtube.com/watch?v=8PGR50vcJgI> (dostęp: 27.04.2021).

* * *

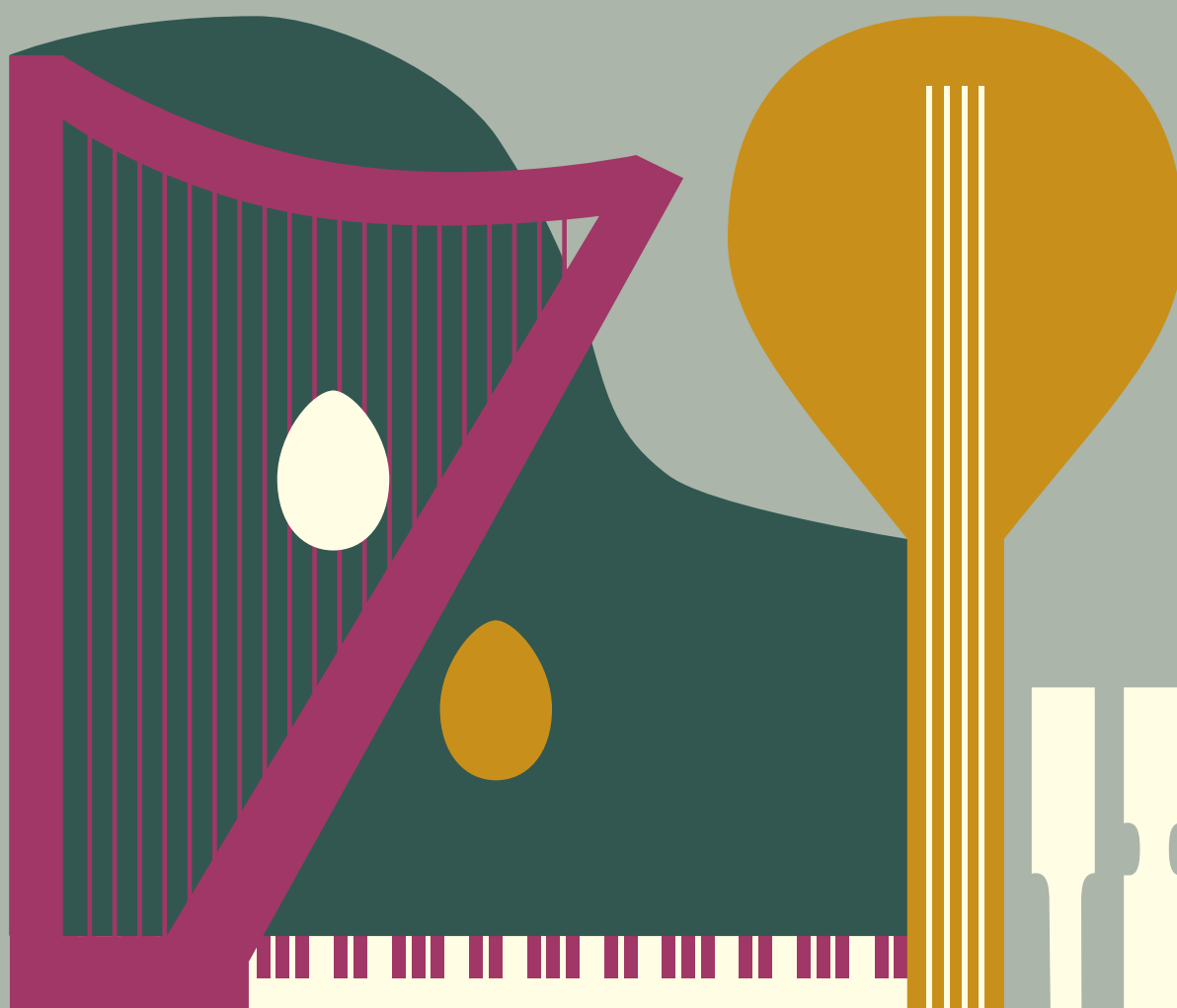
Czas wolny, fot. G. Barnes, www.pexels.com

Edyta Stolińska – nauczyciel, pedagog specjalny, przewodnicząca zespołu ds. IPET, członek sieci nauczycieli WDŻ w Małopolsce, Szkoła Podstawowa w Rząsce/Kraków.

V OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA DLA NAUCZYCIELI MUZYKI

MUZYKA POLSKA CZASÓW ZABORÓW
NA LEKCJACH MUZYKI W SZKOLE PODSTAWOWEJ

19–20 LISTOPADA 2021
DOM PRACY TWÓRCZEJ W RADZIEJOWICACH
www.muzeum.nifc.pl

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu

MECENAS

PARTNER GŁÓWNY

PARTNERZY

PARTNERZY MEDIALNI

Zapraszamy do korzystania z oferty edukacyjnej Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli

www.mcdn.edu.pl

MAŁOPOLSKIE CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI

ul. Lubelska 23, 30-003 Kraków

tel. + 48 12 623 76 46, + 48 12 623 76 56; fax + 48 12 623 77 41

www.mcdn.edu.pl

e-mail: biuro@mcdn.edu.pl

Ośrodek w Krakowie

ul. Garbarska 1, 31-131 Kraków

tel. + 48 12 422 14 49, +48 12 422 86 13 w. 35; fax +48 12 261 31 60

www.krakow.mcdn.edu.pl

e-mail: bok.krakow@mcdn.edu.pl

BIURO OBSŁUGI KLIENTA: tel.: +48 12 422 14 49; tel. kom. 513 042 381

Ośrodek w Nowym Sączu

ul. Jagiellońska 61, 33-300 Nowy Sącz

tel. +48 18 443 71 72, + 48 18 443 80 81 w. 23

tel./fax +48 18 443 71 72 w. 18

www.nowysacz.mcdn.edu.pl

e-mail: bok.nowysacz@mcdn.edu.pl

BIURO OBSŁUGI KLIENTA: tel.: +48 18 443 71 72 w. 25; tel. kom. 513 042 386

Ośrodek w Oświęcimiu

ul. Bema 4, 32-600 Oświęcim

tel. +48 33 844 43 14; fax +48 33 844 42 93

www.oswiecim.mcdn.edu.pl

e-mail: bok.oswiecim@mcdn.edu.pl

BIURO OBSŁUGI KLIENTA: tel.: +48 33 844 43 14 w. 33; tel. kom. 513 042 427

Ośrodek w Tarnowie

ul. Nowy Świat 30, 33-100 Tarnów

tel. +48 14 688 88 10, fax +48 14 688 88 11

www.tarnow.mcdn.edu.pl

e-mail: bok.tarnow@mcdn.edu.pl

BIURO OBSŁUGI KLIENTA: tel.: +48 14 688 88 10 w. 118; tel. kom. 513 042 389

